

FRANSA'DA YENİ YÖNETİM VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

(NEW GOVERNMENT IN FRANCE AND
RELATIONS WITH TURKEY)

Dr. Deniz ALTINBAŞ

AVİM Uzmanı

daltinbas@avim.org.tr

Öz: Fransa'da 2012 yılında yapılan başkanlık ve parlamento seçimlerinin sonuçlarını, nedenlerini ve gelecekle ilgili tahminleri tarihten ve kültürden bağımsız olarak yapmak mümkün değildir. Fransa'nın Devrim'i, kapitalizme ve kapitalizmle ilgili diğer unsurlara şüpheli yaklaşan ekonomik kültürü, çatışmalarla dolu tarihi, devletçi ve merkezîyetçi yapısı, Fransızların güce verdiği önem; siyasi kültürün yapı taşlarıdır. Bu taşlar hem seçmenlerin çizgisini, hem de seçilenlerden beklentileri etkiler, hatta belirler. Yarı-başkanlık sistemi ve temsilcilerin ve başkanların temiz çoğunluk ile seçim kazanmalarının sağlanması istikrar ve güç sorununu bir dereceye kadar çözebilmekte, ancak başka sıkıntılar getirmektedir. Sarkozy'nin yerine gelen Hollande'ın mevcut krize ve diğer büyük sorunlara çare olamaması halinde, aşırı sağ ve aşırı sol partilerin güçlenmesi söz konusu olabilecektir. Sarkozy döneminde Türkiye ile Fransa arasında açılan ilişkilerin Hollande döneminde kökten değişmesi beklenmemelidir. Hollande, her ne kadar farklı bir usluba sahip olsa da, Sarkozy gibi Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkmaktadır. Üstelik itirazlarını açıkça dile getirmeyerek, çeşitli taleplerde bulunmaktadır. Hollande döneminde Türkiye'nin önüne çıkabilecek en büyük sorun Ermeni meselesi olabilir. Yıllardır, Ermeni diasporasının taleplerinin sözcülüğünü yapan, bu konuyu AB'nin meselesi haline getiren ve sürekli gündemde tutma çabası içinde olan, Hollande ve onun sosyalist partisidir. Ancak Fransa'nın, tüm Avrupa ile birlikte içinde bulunduğu ekonomik kriz ve bağlantılı sorunlar, Türkiye ve Ermeni meselesi gibi konuların gündemin alt sıralarına düşmesine neden olacağı ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Francois Hollande, Nicolas Sarkozy, Ermeni meselesi, Fransız siyasi kültürü, Avrupa Birliği

Abstract: It is not possible neither to evaluate the reasons and results of French presidential and legislative elections of 2012 nor anticipate the political future of the country separately from its history and culture. The "Revolution" of the French, its economic culture which is suspicious to

capitalism and related elements, history that is full of conflicts, étatist and centralist structure, and its promotion of power are the main constituents of its political culture. These corner stones influence, even identify expectations from both the electorate and the elected. The presidential and legislative elections producing a clear majority, as well as the semi-presidential system may solve the troubles of stability and power but bring out different problems. If Hollande, replacing Sarkozy, cannot make the French survive the current crisis and other related serious problems, it won't be surprising for extreme right and left parties to gain power. It shouldn't be expected that the deteriorated relations between Turkey and France during Sarkozy's term would change radically during Hollande's presidency. Although the new president has a different style, he does not support Turkey's membership to the EU as well. Furthermore, unlike Sarkozy, he does not express his opposition openly, but demands a lot from Turkey. The biggest problem which Turkey may face during Hollande's term would be Armenian question. For long years, it was Hollande and his socialist party who spoke on behalf of the Armenian diaspora, brought the issue to the EU level as a big problem, and always tried to keep the topic on top of agenda. However, France and whole Europe is in a serious economic crisis, and existence of other related problems will make secondary topics such as Turkey and Armenian question to lose importance and lack a place on agenda.

Keywords: *Francois Hollande, Nicolas Sarkozy, Armenian question, French political culture, European Union*

Fransa, 2012 yılı içinde yapılan seçimlerle hem yeni bir devlet başkanına hem de yeni bir hükümet ve parlamento yapısına sahip olmuştur. Siyasi yönetimdeki değişiklik, sadece Fransa'yı değil, Fransa'nın yakın ortağı Almanya'yı, üyesi olduğu Avrupa Birliği'ni (AB) ve yakın ilişkilere sahip olduğu diğer ülkeleri de etkileyecektir. Fransa'nın AB içindeki önemli rolü ve dolayısıyla Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin merkezinde yer alması, Türkiye'nin seçim sonuçlarını dikkate almasını gerektiren önemli bir etkidir. Bu çalışmada Fransa'daki yeni cumhurbaşkanının ve hükümetin olası etkileri ele alınmakta, uygulanan yarı-başkanlık sistemi tartışılmakta, Türkiye'yi Fransa ile ilişkilerinde ne gibi konuların beklediği konusunda çeşitli tahminler yürütülmektedir.

Fransa'da 22 Nisan ve 6 Mayıs tarihlerinde iki turlu olarak yapılan başkanlık seçimlerinde sosyalist François Hollande %51,62 oranında aldığı oy ile, %48'lik oy oranına ulaşan, merkez sağdan Nicolas Sarkozy'nin önüne geçmiş ve Fransa'nın yeni cumhurbaşkanı olmuştur. Kısa süre sonra yine iki turlu olarak yapılan parlamento seçimlerinde ise, beklediği gibi, Sosyalist

Parti galip gelerek, meclise 314 milletvekili sokabilmiştir.¹ Bu sayı, Sosyalistlerin reform yapabilmesi için gereken asgari miktarın üzerindedir.

Fransa'nın Önemi ve Siyasi Özellikleri

Fransa, Avrupa entegrasyon sürecini başlatması ve özellikle ilk dönemlerde ortak politikaları şekillendirmesi bakımından AB'nin Almanya'dan sonraki en önemli üyesidir. 2005 yılında Avrupa Anayasasını halk oylamasında reddetmesi, ülkenin AB içindeki aktif konumunun sona ereceği şeklinde yorumlanmış, ancak Almanya ile birlikte AB'nin yöneticisi olarak kalmaya devam etmiştir.

Fransa, sadece üzerinde bulunduğu Avrupa kıtasında değil, başka bölgelerde de güç sahibi olmuş, ancak zamanla konumunu kaybetmiştir. Son 10-15 seneye kadar Afrika için en önemli dış güçlerin başında gelirken, buradaki rolünü Çin ve ABD başta olmak üzere, farklı aktörlere kaptırmıştır. Akdeniz ve Orta Doğu'da da her ne kadar eskisi gibi etkili olmaya çalışmışsa da başarılı olamamıştır. Fransa, Almanya ile paylaştığı "AB'nin motor gücü" konumundan öteye geçememiştir.

Atlantikçi Sarkozy'nin başkanlığına kadar, başta kültürel olmak üzere, ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda ABD'nin karşısında duran Fransa, zaman zaman dünyada anti-Amerikan kutbun liderliğine soyunma çabasına dahi girişecek kadar ikinci bir kutup oluşturma düşüncesinde kararlı olmuştur.

Fransa'nın ABD ile olan ilişkileri, ülkenin hem Avrupa'daki hem de dünyadaki konumunu belirleyecek kadar önemli olmuştur. ABD'nin Fransa tarafından bir tehdit olarak algılanması, Fransa'nın global düzlemde bağımsız ve kuvvetli bir şekilde yer almasında etkili olmuştur. Atlantikçi Sarkozy'nin başkanlığına kadar, başta kültürel olmak üzere, ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda ABD'nin karşısında duran Fransa, zaman zaman dünyada anti-Amerikan kutbun liderliğine soyunma çabasına dahi girişecek kadar ikinci bir kutup oluşturma düşüncesinde kararlı olmuştur.

547.030 km² alana sahip olan Fransa, Avrupa kıtasının en büyük ülkesidir. Nüfus açısından 63 milyon ile Almanya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Çeşitli ırkların karışımından oluşan Fransız ulusunun içinde Korsikalılar, Bretonlar, Alsaslılar, Oksitanlar, Basklar, Yahudiler ve Müslümanlar gibi dilsel ve dinsel azınlık grupları bulunmaktadır. Yine de ülkenin tek resmî dili Fransızcadır.

¹ Tüm seçim sonuçları için bkz. Fransa İçişleri Bakanlığı resmi internet sitesi, Ministère de L'Intérieur, http://www.interieur.gouv.fr/sections/a_votre_service/elections/resultats/

Fransa, büyük çoğunluğu (%83-88) Katolik olmakla birlikte, farklı dinlere mensup olanların da bulunduğu bir ülkedir. Katoliklerden sonra ikinci büyük dinî grup olan Müslümanlar, nüfusun %5-10'unu oluştururken, Protestanlar %2'sini, Yahudiler %1'ini, diğer inançlara sahip olanlar ise %4'ünü meydana getirmektedirler.² Fransa'nın dinî yapısının homojen olmaması değil, tarihinde din kaynaklı çatışmaların fazlasıyla yaşanmış olması, Fransa'da laiklik meselesini hassas bir konu haline getirmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinin anayasalarına bakıldığında genelde dinî özgürlüklerle birlikte, Hıristiyanlığa yönelik atıflara da rastlanmaktadır. Ancak Fransız Anayasasında, devletin her türlü inanç karşısında tarafsız olduğu vurgulanmakta, devletin laik olduğu belirtilmektedir. Fransa, Avrupa ülkeleri arasında, anayasasında laiklik kavramına yer veren tek ülkedir.³

Fransa'da değişen rejimler, kurumsal çözümler getirmiş olmasına rağmen, genellikle aşırılıklar da içerdiğinden uzun süre devam edememiş, başarılı olamamışlardır. 17. yüzyılda Fransa, barış ve istikrar özlemi içindeyken, Başbakan Kardinal Mazarin'in ölümünden sonra XIV. Louis, gücünü doğrudan tanrıdan alan mutlak hükümdar olarak gelmiştir.⁴ Fransa'daki karmaşanın Devrim ile son bulduğu şekilde ilginç bir yanlış algılama vardır. Asıl kargaşa, siyasi istikrarsızlık ve terör, Devrim sonrasında başlamıştır.⁵ Fransa, ilk modern devletlerdendir. Modern devlet, savaşın yeni ve emredici gereklerinden doğmuştur.⁶ Fransız Devrimi sonrasında, XVI. Louis'nin 1792'de tahtı bırakması ile I. Cumhuriyet dönemi başlamıştır. İdari bölgelerin yeniden yapılandırıldığı, kilisenin gücünün azaltıldığı, insan hakları beyannamesinin kabul edildiği ve gücün aristokrasiden burjuvaziye geçirildiği dönem⁷ ayrıca “terör devri” olarak da adlandırılmaktadır; çünkü bu dönemde çok sayıda suikast, cinayet ve toplu katliam olmuştur. Toplumsal kargaşanın hakim olduğu dönem, Napoleon Bonaparte'ın başa geçerek düzeni sağlaması ile sona ermiştir. 1815'de kurulan Bourbon Monarlığı, İngiliz modelini esas alan anayasal bir rejim olup, belli bazı kişisel özgürlükleri ve sınırlı parlamento katılımını sağlamıştır. 1830 yılında Bourbonlar'ın yolsuzluk ve keyfi yönetimleri nedeniyle rejim değişmiş ve Orleans hanedanlığından Louis-Philippe başa geçmiştir. Yönetimdeki hanedanların yolsuzlukları nedeniyle 1848'de halk ayaklanarak ikinci bir devrim daha yapmış ve II. Cumhuriyet Devri başlamıştır. İdare ise halk

2 CIA World Fact Book, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/fr.html>

3 1958 Fransız Anayasası, Article Premier.

4 Gordon Kerr, *Charlemagne'dan Lizbon Anlaşması'na Avrupa'nın Kısa Tarihi*, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011, s.84.

5 Bu karmaşayı göstermesi açısından bkz. Karl Marx, *Fransa'da İç Savaş*, Kenan Somer (çev.), Sol Yayınları, Ankara, 1991.

6 Fernand Braudel, *Uygurhkların Grameri*, Mehmet Ali Kılıçbay (çev.), 3. Baskı, İmge, Ankara, 2006, s.365.

7 Pierre Goubert, *The Course Of French History*, Fransızca'dan Çeviren: Maarten Ultee, Routledge, London and New York, 1988, ss.182,190-193.

tarafından seçilen Napoleon Bonaparte'ın yeğeni Louis Bonaparte'a geçmiştir. Halkın 10 yıl için Cumhurbaşkanı olarak seçtiği Bonaparte, 1852 yılında kendini imparator ilan etmiştir. Bu nedenle II. Cumhuriyet Dönemi için bir "cumhuriyet imparatorluğu" denilebilir. Her ne kadar yasama organı zayıf da olsa, imparatorun, gücünü tanrı yerine halktan almış olması, yönetimin "cumhuriyet rejimi" olarak kalmasına neden olmuştur. II. Cumhuriyet Dönemi'nde de önceki dönemde olduğu gibi, bir çok önemli reformlar yapılmıştır. Özellikle sanayileşme konusunda büyük gelişmeler sağlanmış, ayrıca Paris şehri yeniden yapılandırılmış ve modernleştirilmiştir.

1871 yılındaki ayaklanmanın burjuva liderleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılması III. Cumhuriyet'i hazırlamıştır. Burjuva liderleri, cumhuriyetin kurulmasını istemeyen, monarşi taraftarı olan burjuvalar idi. Seçilmiş olan parlamenterler de monarşiyi desteklemişler, kraliyetin, birbirleri ile rekabet içinde olan Bourbon, Orleans veya Bonaparte hanedanlarından birine verilmesi gerektiğini düşünmüşlerdir. Parlamento'nun hazırladığı anayasa, insan haklarına yer vermemiştir. 70 yıl süren III. Cumhuriyet Dönemi sonunda, yeniden cumhuriyet rejimine geçilmiştir.

Parlamentoyu dışarıda tutarak ülkeyi yöneten ve parlamentoyu fesheden cumhurbaşkanının bu davranışı, 1877 yılında parlamentoda bir isyanın çıkmasına neden olmuş ve cumhurbaşkanı istifaya zorlanmıştır. Bu olaydan sonra cumhurbaşkanlığına daha sembolik bir pozisyon verilmiş, başbakan ve kabineleri ise, güçlü parlamentonun söz dinleyen araçları haline getirilmiştir. Başbakan ve kabinesinin her sekiz ayda bir değiştirilmesi istikrarsızlık yaratmış ve bu durum cumhuriyet karşıtı monarşi taraftarlarını, iktidarı devirmeleri için tahrik etmiştir. Fransa'nın önemli başarılar kazandığı bu dönemde, I. Dünya Savaşı'ndan zaferle çıkmıştır. 1940 yılında Almanya tarafından işgal edilene kadar devam eden III. Cumhuriyet Dönemi'nin, II. Dünya Savaşı patlak vermeseydi uzun süre devam edeceğine inanılmaktadır.

II. Dünya Savaşı sırasında Almanya karşısında yenilgiye uğrayan Fransa'nın işgal edilmemiş güney bölgesinde otoriter Vichy rejimi idaresinde bir Fransız devleti kurulmuştur.⁸ Vichy rejimi ile Alman işgaline, içte ve dışta olmak üzere iki farklı direniş oluşmuştur. Ülke dışındaki direniş, Londra'da, Charles de Gaulle liderliğinde "Özgür Fransa Direniş Ordusu" adı altında kurulmuştur. De Gaulle, nerede bulunursa bulunsun her Fransız'ı kurduğu

8 Vichy Rejimi: 1940-1944 yılları arasında süren yönetimin lideri Philippe Pétain'dir. Fransa-Almanya ateşkesinden sonra kurulmuş, sadece işgal altında olmayan bölgelerin kontrolünü elinde tutabilmiştir. Müttefiklerin hiçbir zaman tanımadığı Vichy yönetimi, Pierre Laval ve Jean François Darlan liderliğinde Nazi Almanyası'nın kuklası olmuştur. Ulusal çıkarları her şeyin üstünde tutmayı amaçlayan ve bu doğrultuda "iş, aile, ulus" sloganını "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" ilkesinin yerine koyan otoriter bir rejim haline gelmiştir. 1942 yılında Hitler'in önceki ateşkes anlaşmasını iptal ederek Fransa'nın tamamını işgal etmesi üzerine Vichy Rejimi iki sene daha etkisini ve gücünü yitirmiş bir şekilde devam etmiş, ancak 1945 yılında artık Almanya'nın tamamen yenilmesiyle çökmüştür; Alistair Cole, *French Politics and Society*, Prentice Hall, Essex, 1998, ss.13-14.

harekete katılmaya çağırılmıştır. Fransa'nın içindeki direniş hareketleri ise, komünistler, sosyalistler ve Hıristiyanların dahil olduğu değişik gruplardan oluşmuştur. Aralarında en etkili olan komünistler, de Gaulle'ü desteklemiş, de Gaulle liderliğinde yeni bir Fransa hayal etmişlerdir.⁹

II. Dünya Savaşı'nın bitiminden iki yıl sonra 1947 yılında IV. Cumhuriyet kurulmuş ve öncekinin devamı niteliğinde olmuştur. Bu cumhuriyetin anayasası ayrıntılı ve demokratik olmasına rağmen ve insan haklarına da yer vermesine rağmen, III. Cumhuriyet'ten daha istikrarsız olmuştur. Çok sayıda hükümet ve başbakanın değiştiği bu dönemde parlamento, teorik olarak güçlü olmasına rağmen yönetimde etkili olamamıştır. Parlamenterlerin ve bakanların hırs düşkünü olmaları, sol kanattaki komünistler ile sağ kanattaki de Gaulle yanlılarının devamlı münakaşaları, rejimi koruması gereken parlamenterlere sorumluluklarını unutturmuştur. IV. Cumhuriyet döneminde, Fransa'nın sanayi yapısı modernleştirilmiş, sosyal güvenlik sistemi oluşturulmuş, sömürcülere bağımsızlıkları verilmeye başlanmış ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. Ancak demokrasiyi tam anlamıyla kuramamış olması ve vergi reformlarını tamamlayamaması bu dönemin zayıflıkları olmuştur. Cezayir problemi, Charles De Gaulle gibi bir savaş kahramanının bulunması ve güçlü yürütme organına dayanan bir rejimi isteyen çok sayıda de Gaulle yanlısının bulunması, IV. Cumhuriyet'in sona ermesini kolaylaştırmıştır. 1958'de kurulan V. Cumhuriyet, çok güçlü bir yürütme ile zayıf bir yasama organının kurumsal bir karışımı olmuştur.¹⁰

Fransa'da siyasi istikrar arayışları diğer Avrupa ülkelerine göre daha uzun sürmüştür. Yarı-başkanlık sistemi istikrarsızlığı önlemeye yöneliktir. Bir başka örnek, parlamento üyeliği ile bakanlığın birleşmediği sistemdir; bir milletvekili bakan olduğunda, parlamento üyeliğini kaybetmekte ve yerine yedeği geçmektedir. Bakanlıktan istifa etmesi durumunda, parlamento ile hiçbir bağlantısı kalmamaktadır. Buradaki amaç, bakan olma hırsının köreltilerek hükümetin istikrarının sağlanmasıdır.¹¹ Siyasi istikrarsızlığın bir başka sonucu, siyasetçilere karşı güvensizlik olmuştur. Fransa'da diğer Avrupa ülkelerine oranla daha fazla görülen yolsuzluk olaylarının da etkisiyle Fransızlar, kendilerinin destekledikleri dışındaki milletvekillerinin güvenilmez olduğu inancını taşımaktadırlar.¹²

9 Alistair Cole, *French Politics And Society*, Prentice Hall, Essex, 1998, ss.13-14.

10 William Safran, "Part Two: France", *Politics in Western Europe*, M. Donald Hancock vd. (der.), İkinci Baskı, Macmillan, London, 1998, ss. 123-127.

11 Cem Eroğul, *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Üçüncü Basım, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001, s.153.

12 "French Political Culture", *The Guardian*, 1 Ekim 2003.

Fransa'da Siyasi Partiler ve Eğilimler

Toplam 577 milletvekilinin bulunduğu Fransız Millet Meclisi seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır. Gerek Millet Meclisi'ne, gerekse Senato'ya seçilen her üye ile birlikte, bir de yedeği (*suppléant*) seçilir. Üyenin koltuğu boşaldığında, yerine yedeği geçer.¹³ Senato'nun üyeleri, parlamenterler ve yerel temsilcilerden oluşan bir grup tarafından seçilir. Toplam 348 senatör altı yıl için görev yapar. Her üç yılda bir üye sayısının yarısı oranında yenileme gerçekleştirilir.¹⁴ Fransız Anayasası'nın 4. maddesinde siyasi partilerle ilgili olarak "siyasi parti ve gruplar seçimle göreve gelmelidir. Faaliyetlerini özgürce planlayıp yapabilirler. Ulusal egemenlik ve demokrasi ilkelerine uymak zorundadırlar"¹⁵ denmektedir.

Fransa'nın bugünkü siyasi yapısının kökleri birkaç yüzyıl öncesine dayandığından tarihî gelişmeler, özellikle de Devrim dönemi önemlidir. Fransız Devrimi sadece Fransa'da değil, Batı Avrupa'nın tamamında, siyasi kültürün oluşumunu etkilemiştir.¹⁶ Devrim zamanında gazeteler, dergiler, sanat eserleri, klüpler ve toplantılar yoluyla siyasetteki gelişmelerden haberdar olan halk, 1848 yılında Fransa'daki erkek nüfusun seçme hakkını elde etmesi ile aktif olarak siyasete katılmaya başlamıştır.¹⁷ 1875'de başlayıp 1940 yılına kadar süren III. Cumhuriyet döneminde siyasi partilerin kurulmaya başlaması, basın giderek önem kazanması ve sendika hareketleri ile ülkede siyasi bilinç artmaya başlamıştır. Basın, ideolojilerin ve yeni fikirlerin yayılmasında önemli rol oynamıştır.

1848 yılında Fransız erkeklerine seçme ve seçilme hakkı tanınmış, siyasi suçlara verilen ölüm cezası kaldırılmış, basın özgürlüğü ve toplantı düzenleme özgürlükleri kabul edilmiştir. Fransa'da gerçek anlamda siyasi partilerin kurulması 1900 yılından sonraya rastlamaktadır. Ancak bu partilerin bugünkü Batı demokrasilerindeki halini alması ancak I. Dünya Savaşı sonrasına rastlamaktadır. 1945 ile 1958 yılları arasında devam eden IV. Cumhuriyet döneminde kadınlar da seçme ve seçilme haklarını kazanmışlar; ayrıca siyasi partiler yeni ideolojilerin savunucusu olmuşlardır. Ancak halkın taleplerine yeterince cevap veremeyen partiler IV. Cumhuriyet'in de başarısızlıkla sona ermesine neden olmuşlardır. 1958 yılında başlayan V. Cumhuriyet dönemi, IV. Cumhuriyet döneminde zayıflamış olan devlet otoritesinin güçlendirilmesi esasına dayanarak

13 Cem Eroğul, *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Üçünü Bası, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001, s.152.

14 Senato resmi internet sitesi, Mode d'élection des Sénateurs, <http://www.senat.fr/role/senate>.

15 1958 Fransız Anayasası, Titre premier, De la Souveraineté, Article 4.

16 Mark Lilla, "The Strange Birth Of Liberal France", *Wilson Quarterly*, Vol.18, Issue 4, Autumn 94, ss.106-120.

17 Vedat Günyol (hazırlayan), *Devrim Yazıları: Robespierre, Saint-Just, Marat, Danton, Babeuf*, Belge Yayınları, İstanbul, Temmuz 1989.

kurulmuştur. Bu da, yasama organına oranla yürütmenin güçlendirilmesi ile sağlanmıştır. Cumhurbaşkanının yetkileri arttırılmış ve siyasi sistemin merkezine yerleştirilmiştir.

Nicolas Sarkozy'nin partisi UMP (*Union pour un Mouvement Populaire*, Halk Hareketi için Birlik) merkez sağın başlıca partilerinden biridir. 1947 yılında General Charles de Gaulle tarafından kurulan RPR, (*Rassemblement Pour La République*, Cumhuriyet İçin Birlik) 1978'de Valéry Giscard d'Estaing tarafından kurulan UDF (*Union Pour La Démocratie Française*, Fransız Demokrasisi İçin Birlik) ve Liberal Demokrasi Partisi'nin (*Démocratie Libérale*) birleşmesi ile kurulmuştur. Cumhuriyet değerlerinin korunmasına, özgürlüklere önem veren ve bu çerçevede liberal politikaları savunan neo-Gaullist UMP, AB ile entegrasyon yanlısıdır.¹⁸

Ermeniler, Develi ve İncesu'da kurdukları Nobar Cemiyeti adı altında faaliyet göstermişlerdir.

François Hollande'ın Sosyalist Partisi'nin kökleri 19. yüzyıla dayanır ve Fransa'nın en eski partilerinden biridir. Defalarca kere bölündükten sonra 1905 yılında sosyalistler "*Parti Socialiste*" adı altında birleşmeyi başarmıştır. Merkez solda yer aldığını söyleyebileceğimiz parti, eşitlik ve demokrasi gibi ilkelerin yanında işçilerin çıkarlarını korumayı amaçlar ve laiklik üzerine vurgu yapar.¹⁹

Aslında Avrupa ülkelerinin çoğunda olduğu gibi 1990'lı yıllardan itibaren Fransa'daki sağ ve sol partiler arasındaki farkın azaldığı görülmektedir. Merkezde yer alan sağ ve sol partilerin AB entegrasyon sürecini desteklemeleri, birbiri ile tamamen aynı şekilde olmasa da global düzlemde ekonomik bir varlık olarak yer alma isteği iki tarafı birbirine yaklaştırmıştır. Özellikle AB'ye olan bağlılık ve entegrasyon sürecine verilen önem, sosyalistleri soldan uzaklaştırmıştır.²⁰

Fransa'da ayrıca dikkate alınması gereken aşırı sağ ve aşırı sol partiler bulunmaktadır. Komünistler, özellikle AB ile ilgili konularda gündeme gelmektedirler. Siyasi birliğe, özellikle de para birliğine itiraz eden komünistler, II. Dünya Savaşı sonrasındaki popülerliklerini bir daha elde edememişlerdir. Ülkede komünistlerin yanı sıra, küçük işçi partileri ile Troçkist hareketler de bulunmaktadır. Globalleşmeye, Amerikan hegemonyasına, büyük şirketlere itiraz eden aşırı sol hareketler, işçi haklarını

18 UMP resmî internet sayfası, <http://www.u-m-p.org/index.php>

19 PS resmî internet sayfası, <http://www.parti-socialiste.fr>

20 "Asterix Le Gaullist", *Economist*, Vol.326, Issue7804, 3/27/93, s.14.

ön plana çıkarır ve ulusal olmaktan ziyade daha çok dünya bazında politikalar üretirler.

2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ortaya çıkan ve ilk turda %17 oranında oy alan Jean-Luc Mélenchon, dikkate alınması gereken bir isimdir. Aşırı solda yer alan eski Troçkist aday, seçim propagandaları sırasında 1789 Devrimi'ne ve Bastille ruhuna sürekli referanslar yapmıştır. Avrupa'nın devriminin Fransa'dan başlayacağını ileri süren Mélenchon'un özelliği, sosyalist ve komünistlerle birlikte tüm anti-kapitalistleri bünyesinde toplayabilmesi olmuştur. Her ne kadar yandaşlarının %80'i komünistlerden olsa da, hayal kırıklığına uğrayan işsiz kitlelerden de destek almıştır. Mélenchon gibi radikal bir ismin yükselişe geçmesinde ekonomik krizin rolü büyüktür. Mélenchon, belli bir gelirin üzerindeki zenginlerden %100 oranında vergi alınmasını ve Fransa'nın NATO'dan çıkmasını savunan ve "önce insan" diyen bir siyasetçidir. *Chávez a la Française* olarak anılan Mélenchon; âdil, eşitlikçi, zengini ya da fakiri olmayan güzel bir dünya hayalleri kurdurmayı, eski solu hatırlatan romantik bir rüzgar estirmeyi başarmıştır.

Fransa'daki aşırı sağ, adını, Jean-Marie Le Pen tarafından 1972 yılında kurulan "*Front National*" (FN, Ulusal Cephe) ile duyurmuştur. AB entegrasyonuna, globalleşmeye ve çok-uluslu şirketlere karşı olan hareket geleneksel Fransız değerlerini savunur. Partinin popüler hale gelmesi, 1970'lerdeki ekonomik sorunlar ve yüksek işsizlik ile doğrudan bağlantılandırılmaktadır. Ancak partiye oy verenler arasında yüksek kesimden insanlar olduğu da bilinmektedir.²¹ FN'nin ilk dönemlerdeki başarısının bir başka sebebi, AB entegrasyon sürecine karşı çıkan komünistlerin zayıflaması üzerine, oyların benzer söylemler taşıyan ve yine bir başka aşırı uç olan FN'ye kaymış olmasıdır.²²

FN bugün Jean-Marie Le Pen'in kızı Marine Le Pen tarafından yönetilmektedir. Genç Le Pen, babasının çizgisinden çok uzaklaşmayarak AB bütünleşmesine itiraz eden, anti-globalist, İslamlaşma karşıtı, daha fazla ulusal bağımsızlık yanlısı, avro karşıtı, göç karşıtı, milliyetçi ve duygulara hitap eden söylemlere sahiptir. Ancak eskisi kadar "neo-faşist", "ırkçı", "anti-semitik" gibi sert sıfatlarla anılmamaktadır. Yabancı düşmanlığını, yasa dışı göç veya kontrolsüz göç gibi daha makul konulara çevirmiştir.

Marine Le Pen, ilk turda aldığı yaklaşık %17'lik oy oranı ile Mélenchon'dan hemen sonra dördüncü sırada kalmıştır. Babası Le Pen'in 2002 yılında

21 Guy R. Mermier, *France: Past & Present*, Peter Lang, New York, 2000, s. 146.

22 François Platone, "Public Opinion And Electoral Change", *Developments In French Politics*, Peter A. Hall vd. (der.), Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, Macmillan, Houndmills, 1994, s.62-64.

Jacques Chirac ile birlikte ikinci tura kalarak Fransa ile birlikte dünyayı şoke etmesinden sonra, aşırı sağdan bir daha böylesine büyük bir başarı gelmemiştir. Bunun başlıca sebebi, Sarkozy'nin, aşırı sağın başlıca söylemlerini benimseyerek, Le Pen'e özgünlük bırakmamasıdır. 2012 parlamento seçimlerinde, 1980'lerden beri ilk kez iki sandalye kazanmış olması ise, parti açısından büyük bir başarı olarak görülmelidir.

Yarı-Başkanlık Sistemi

Fransız cumhurbaşkanları doğrudan halk tarafından seçilmektedir; görev süreleri beş yıldır ve seçildikleri takdirde üstüste görev yapabilmektedirler. Seçimler iki turlu olarak gerçekleştirilir; ilk turda hiçbir aday mutlak çoğunluğu elde edemezse, ikinci tur en fazla oy alan iki aday arasında gerçekleştirilir.

Cumhurbaşkanı, kurumların gerektiği gibi işleyip işlemediğini denetlemek ve siyasi çekişmelerde hakemlik yapmak ile görevlendirilmiştir.²³ Fransız Anayasası'nda "cumhurbaşkanı, devletin devamlılığını ve hükümetin doğru bir şekilde işleyip işlemediğini anayasaya uyum çerçevesinde denetleyerek, hakemlik yapacaktır"; "ulusal bağımsızlığın, toprak bütünlüğünün, Topluluk anlaşmalarına uyumunun garantörü olacaktır" denmektedir.²⁴

Fransa'da cumhurbaşkanının etkisi ve gücü diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak daha fazladır. Fransız Cumhurbaşkanı; devletin başkanı, yürütmenin başkanı ve ordunun komutanıdır. Devletin yüksek dereceli sivil ve askerî memurlarının atamasını yapar, gerekli koşulların sağlanması durumunda yasa tasarılarını referanduma sunabilir, af ilan etme hakkı vardır, olağanüstü hal ilan edebilir ve olağanüstü hallerde olağanüstü yetkilere sahip olur. Batı demokrasilerinde görülmeyecek yetkilere sahip cumhurbaşkanı, başbakanı atama ve parlamentoyu feshetme yetkisine de sahiptir.²⁵ Avrupa Konseyi'nde cumhurbaşkanı tarafından temsil edilen tek AB ülkesi Fransa'dır. Uluslararası düzeyde yapılan zirvelerde Fransa kimi zaman iki liderle temsil edilmekte, bu durum zaman zaman eleştirilere ve karışıklıklara neden olabilmektedir.

Fransa'daki bu ilginç yarı-başkanlık sistemi, Charles de Gaulle tarafından düzenlenmiştir. Daha önceki sistem, demokratik olmakla birlikte, anayasanın parlamentoya fazlasıyla güç vermesi nedeniyle, aslında kimsenin tam anlamıyla güç kullanmadığı bir duruma sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı

23 "L'Etat Et La Vie Politique", Fransız Dışişleri Bakanlığı resmi internet sayfası; <http://www.france.diplomatie.fr/france/fr/instit/instit06.html>

24 1958 Fransız Anayasası. Titre II, Le Président de la République, Les Articles 5-19.

25 "France's Emperors", *Economist*, Vol.352, No.8133, 21.8.1999, ss.14-16.

sonrasında Fransa'nın siyasi iktidarsızlık geleneği devam etmiş, 12 yılda 20 hükümet değişmiştir. De Gaulle, birisinin “savaş alanı”nın ötesinde ve üstünde kalarak, hükümet içi dengesizliklere karşı koyması gerektiğini düşünmüş; anlaşmazlıkların üzerinde kalarak gerektiğinde bağımsız hakem rolünü üstlenebilecek bir pozisyona ihtiyaç duymuştur. Tek bir liderin en fazla güce sahip olmasını sağlayacak bir sistem yaratmak amacıyla anayasa değişikliğine gitmiştir. De Gaulle'e göre, devletin gücü bireylerin varolması için devam ettirilmelidir.²⁶ Böylece Avrupa'nın parlamenter sistemi ile ABD'nin başkanlık sistemi arasında olan “yarı-başkanlık sistemi” (*semi-présidentiel*) gündeme gelmiş ve o dönemin istikrarsız Fransa'sı için bu öneri adeta kurtuluşu simgelemiştir. Bu sistemin ülkenin tecrübe ettiği istikrarsızlıkları önleyeceği düşünülmüştür. Halk tarafından seçilen cumhurbaşkanı, siyasal organların üzerinde yer almak,²⁷ kurumların gerektiği gibi işleyip işlemediğini denetlemek ve siyasi çekişmelerde hakemlik yapmak ile görevlendirilmiştir.²⁸

Fransa'daki cumhurbaşkanları, ülkenin dış politikasını ve yönünü neredeyse tek başına kendi kişisel seçimleri doğrultusunda belirleme gücüne sahiptir. Fransız cumhurbaşkanları, çoğu zaman dış politikada “tek adam” konumundadırlar.

Eğer diğer siyasetçiler tarafından seçilecek olsaydı, başkan kendisini seçen siyasi sınıfa bağlı kalacaktı. De Gaulle, başkana güç verirken, onu siyasetten bağımsızlaştırmak için halk tarafından seçilmesini getirmiştir. Böylece “monark” denilebilecek başkanın, olağanüstü gücünü telafi etmesi için meşruiyeti ve bağımsızlığı olmuştur.

Yukarıda da belirtildiği gibi Fransa'da siyasi istikrar, diğer Batı Avrupa ülkelerinden daha zor gerçekleşmiştir. Özellikle III. ve IV. Cumhuriyetler, ciddi istikrarsızlık dönemleri olmuştur. Örneğin IV. Cumhuriyet döneminde 1946-1958 yılları arasındaki 12 yıllık süre içinde Fransa'nın 17 başbakanı olmuştur.²⁹ 1990-1997 yılları arasında altı başbakan değiştirmiştir. Aslında bu sadece o döneme mahsus bir istikrarsızlık süreci olmamıştır, çünkü 1789 yılındaki Fransız Devrimi'nden, Beşinci Cumhuriyetin kurulduğu 1958 yılına kadar dört cumhuriyet, üç monarşi, iki imparatorluk ve bir de Vichy devleti kurulmuştur. 1791 yılından bu yana 15 anayasa değişmiştir. Sadece III. Cumhuriyet döneminde, yani 1870 ile 1940 yılları arasında 119 hükümet

26 N. A. Addinall, “Le Rassemblement Pour La République”, *French Political Parties*, N. A. Addinall (ed.), University Of Wales Press, Cardiff, 1995, s.38.

27 Ayferi Göze, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Genişletilmiş Yedinci Baskı, Beta, İstanbul, 1995, s.572.

28 “L'Etat Et La Vie Politique”, Fransız Dışişleri Bakanlığı resmi internet sayfası; <http://www.france.diplomatie.fr/france/fr/instit/instit06.html>

29 Guy R. Mermier, *France: Past & Present*, Peter Lang, New York, 2000, ss.133-134.

düşmüştür. IV. Cumhuriyetin aşırı bağımsız parlamenter yapısından sonra daha etkili bir başkanlık sistemi getirilmek istenmiştir.

Fransa'daki cumhurbaşkanları, ülkenin dış politikasını ve yönünü neredeyse tek başına kendi kişisel seçimleri doğrultusunda belirleme gücüne sahiptir. Fransız cumhurbaşkanları, çoğu zaman dış politikada "tek adam" konumundadırlar. Ekonomi politikaları dahi cumhurbaşkanına aittir. Üstelik cumhurbaşkanı üzerindeki parlamento ve yargı denetimi sınırlıdır. Dolayısıyla cumhurbaşkanlarının radikal değişiklikler yapması söz konusu olabilir. Örneğin Mitterand'ın millîleştirme politikaları, Fransız ekonomisinin yeniden düzelebilmesi için 20 seneye malolmuştur.

Cumhurbaşkanı da parlamento da, yürütmeye eşit derecede söz hakkı isteyebilirler. Böyle bir çatışma durumunda cumhurbaşkanı parlamentoyu feshederek yeniden genel seçime gidebilir. Ancak, kaybeden kendisi olursa bu sefer istifa etmesi için yoğun bir baskı ile karşılaşır. Sonuç ise kurumsal bir kilitlenmedir. Eğer güç yeniden kurulmazsa, çıkacak bir siyasi kriz kolaylıkla V. Cumhuriyet'in sonunu getirebilecektir.

V. Cumhuriyet'in anayasasını yaparken, de Gaulle'ün amacı Fransa'daki sistemin aksamasına yol açan sıkıntıları ortadan kaldırmaktı. Bunun için de güçlü bir başkan önerilmişti. De Gaulle, bazı kesimler tarafından demokratik olmamakla suçlanmasına rağmen, asıl amacı devlete istikrar ve güç kazandırmak olmuştur. Fransa'nın, tarihi boyu yaşadığı bölünmeler, çekişmeler ve karmaşalar, belki de bu topraklarda yaşayanların gücü sevmesine neden olmuştur. Örneğin Fransa tarihinde darbe ve baskıcı otoriter yönetimler, ayaklanmaları ve toplumsal şiddeti durdurduğu için destek bulmuştur.³⁰ Egemenlik kavramının teorisini ortaya koyan Jean Bodin gibi bir isim Fransa'dan çıkmıştır. St. Barthélemy katliamına şahit olan Bodin, kargaşanın önlenmesi için mutlak, tek, sürekli, bölünemez, paylaşılabilir, sınırlandırılmaz bir egemenden, son sözü söyleme hakkına sahip olması gereken tek bir kişiden, mutlak monarşiden söz eder.

Güçlü yöneticinin, güçlü cumhuriyetin, güçlü devletin var olması gerektiğine inanılan ülkenin seçim sistemi dahi, "temiz çoğunluk" yaratarak gücü asgari elde toplamaya yöneliktir. Başkanlık seçimlerinde ikinci turda iki aday olduğu gibi, genel seçimlerde de ilk turda %12,5'in üzerine çıkabilenler ikinci tura katılmaya hak kazanır. Bu şekilde küçükler elenerek, gücün bölünmesinin önüne geçilmiş olur.

Fransa'nın mevcut sisteminde siyasetçilerin güç sahibi olması ve bunu

30 Roger Price, *1848 Devrimleri*, Nail Kantemir (çev.), Babil Yayınları, İstanbul, 2000, ss.104-106.

kullanması gerekir. Anglo-Saxon sistemdeki gibi gücün paylaşılması ya da dengelenmesi, Fransa gibi siyasi karmaşa dolu bir tarihe sahip ülkelerde olumsuz olarak görülmektedir. Olması gereken, mutlak kazananlar ve mutlak kaybedenlerdir. Çünkü Fransızlar; kralın kim olması gerektiği, kralın gerekip gerekmediği, kralın mı papaya yoksa papanın mı krala tâbi olacağı, kralın anayasa ile sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı gibi konular üzerinde uzun yıllar birbirleriyle kavgalar etmiştir. Dış istilalar bir yana; toprak sahipleri, asiller, din adamları kavgası, yerini Fransız Devrimi sonrasında aktörlerin değiştiği, ancak şiddetin belki de artarak devam ettiği daha farklı bir döneme bırakmıştır. Karşı devrimciler, aristokratlar, monarşi yanlıları ve Katolikler, Devrim sonrası dönemin kurbanı olmuşlardır.

Devrimden bu yana Fransa birden fazla imparatorluk, demokrasi, monarşi ve bir de nasyonal sosyalist rejim tecrübe etmiş, bu dönemlerin her biri şiddetle sonlanmış. Hoşgörü ve farklılıkların birlikte yaşamasına Fransa tarihinde pek rastlanmamış; bu durum da aşırılıkların törpülenmesine izin vermemiştir. Örneğin 1881 yılında basın özgürlüğüne izin verilir verilmez ilk meydana gelen olay, aşırı sağ grupların solcu siyasetçilerle, Yahudilerin öldürülmesi çağrısı yapan broşürler basması olmuştur.

Fransa'da sivil toplum geleneğinin, diğer Avrupa toplumları ile kıyaslandığında çok daha zayıf olması, aslında yarı-başkanlık sistemini tehlikeli hale getirmektedir. Başkanın, bir sonraki seçimler beklenmeden indirilmesi veya eleştirilerin kendisine ulaştırılması, aynı coğrafyadaki başka ülkeler kadar etkili bir şekilde söz konusu olamamaktadır. Fransa'nın devrim sonrasında "tek ve bölünemez" ilan edilmesi, devlet ile vatandaşlar arasındaki aracı kurumların yasadışı kabul edilmesi ile sonuçlanmıştır. Jacobinler federalleşme tehlikesine merkeziyetçi bir devlet yapısı ile karşı koymayı planlamışlardır.³¹ Böylece, devrimden 1864 yılına kadar olan dönemde devlet ile vatandaşlar arasında dernekler ve kâr amacı gütmeyen örgütlenmeler gibi hiçbir aracı kuruma, devlete ve egemenliğe tehdit oluşturabileceği endişesi ile izin verilmemiştir. Kâr amacı gütmeyen örgütlenmelerin Fransa'daki tarihi her ne kadar Orta Çağlara kadar gitse de, ağırlıklı olarak Katolik Kilisesi'ne ait olan gönüllü kuruluşlar Devrim ile birlikte "sekülerleştirilmiş" ve benzeri örgütlenmelerin tamamı bastırılmıştır.³² Fransız devleti, sivil toplumun entelektüel bir sınıf oluşturma direncini kırmak ve kontrol altında tutmak çabası içinde olmuştur.

Genel seçimlerde kimin kazandığı, Fransa için, diğer ülkelerde olduğundan

31 Alain Benoist, "What is Sovereignty?", *Telos*, No.116, Yaz 99, ss.99-119.

32 Édith Archambault vd., "France: From Jacobin Tradition to Decentralization", *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*, Lester M. Salamon vd. (der.), Johns Hopkins Centre for Civil Society Studies, Baltimore, 1999, ss.81-82.

daha fazla öneme sahiptir. Bunun nedeni yarı-başkanlık sistemi ile doğrudan ilgilidir. Parlamentodaki çoğunluğun, cumhurbaşkanı ile aynı partiden olup olmaması, sistemi ciddi şekilde etkileyebilmektedir. Fransa'daki güçlü cumhurbaşkanının eylemlerini sınırlandırabilecek en etkili durum, “*cohabitation*” denilen, parlamento çoğunluğu ile cumhurbaşkanının farklı siyasi kanatlardan olduğu dönemdir. *Cohabitation* kavramı, birlikte yaşamak ya da güç/yetki paylaşmak anlamına gelmektedir.

Eğer devlet başkanı, parlamenter çoğunluk tarafından desteklenirse, kendi politikalarını uygulamak için başbakanı destek alacağından, görevini sorunsuz bir şekilde yerine getirebilir. Ancak eğer *cohabitation* durumu söz konusu olursa, yürütmede sorunların çıkması, siyasi çekişmelerin ciddi boyutlara ulaşması, dönemin siyasi krizlerle veya erken seçimle son bulması, en azından karar alma ve uygulama aşamasında sürecin büyük ölçüde yavaşlaması söz konusu olabilmektedir. Örneğin Hollande tasarruf yerine harcamalara ve büyümeye yönelerek krizden çıkmayı hedeflerken, parlamentodaki çoğunluk tasarruf yanlısı Sarkozy'nin partisinden olsaydı karar sürecinde tıkanmalar, en azından ciddi vakit kayıpları meydana gelebilirdi.

Böyle bir durumda sistem, cumhurbaşkanını parlamentodaki çoğunluğun kabul edebileceği bir başbakan ataması için zorlar. Sonuçta, yürütmede iki başlılık ortaya çıkar. Bu durumun sakıncalarını gidermek için, kimi zaman başbakan iç politika, cumhurbaşkanı ise dış politika ve güvenlik politikalarına eğilerek kendi aralarında bir alan paylaşımı yaparlar. Çoğunluğun yürütmeye yönelik muhalefetinin sınırlandırılması açısından olumlu görünmekle birlikte özellikle gerginlik dönemlerinde ciddi siyasi krizlere sebep olabilecek “zor” bir durumdur.

Öncelikle, her iki “baş” da kendi dönemlerinde, bir sonraki seçimlere yönelik yatırım yapmayı düşündüklerinden politikalar çatıştığında herhangi birinin geri adım atması söz konusu olmaz. Böylelikle ciddi bir otorite krizi ortaya çıkar. Bu sistemin getirilme sebebi istikrar sağlamak ve siyasi çekişmeleri azaltmak olsa da, V. Cumhuriyet döneminde dahi 1990-1997 yılları arasında Fransa altı başbakan değiştirmiştir.

Fransa'da ilk *cohabitation* 1986 yılında Sosyalist Cumhurbaşkanı François Mitterand döneminde, başbakanın sağ kanattan Jacques Chirac olması ile gerçekleşmiştir. 2002 yılında gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinde, cumhurbaşkanının Chirac seçilmesi üzerine halkın uyumsuz ve istikrarsız bir *cohabitation* dönemi daha yaşamamak için merkez sağ partiyi parlamentoya soktuğu ileri sürülmektedir.

Cohabitation durumunun mümkün olduğunca engellenmesi için önemli bir adım atılmıştır. 1962 yılından beri doğrudan halk tarafından seçilmekte olan cumhurbaşkanının görev süresi 24 Eylül 2000'de yapılan referandum ile yedi yıldan beş yıla indirilmiştir. Aynı zamanda, seçim tarihleri de önce cumhurbaşkanı seçimi, bir ay sonrasında da genel seçimlerin yapılması şeklinde birbiriyle uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Böylece, cumhurbaşkanı seçildikten sonra genel seçimler yapılacağından, halkın *cohabitation* dönemini engelleme amacıyla cumhurbaşkanının partisine oy verme ihtimali artmaktadır. Ancak elbette ki, bu şekilde sonuç almanın hiçbir garantisi bulunmamaktadır.

Yarı-başkanlık sistemi nedeniyle Fransa'da zaman zaman diğer Avrupa ülkeleri gibi parlamenter yönetime veya Amerikan sistemi bir başkanlık yapısına geçmek arasında tartışmalar yapılmaktadır. Fransa, mevcut sistemin faydalarını görememiştir. Ancak, her ne kadar zaman zaman VI. Cumhuriyet tartışmaları yapılsa da, Fransız toplumunun değişime direnç gösteren, dinamiklikten uzak yapısı nedeniyle çok büyük krizlerin zorlaması olmadıkça yeni cumhuriyet uzak ve zor görünmektedir.

Nicolas Sarkozy Dönemi

2007 yılındaki seçimlerde Sarkozy'nin seçilmesinin sebeplerinin başında, iddialı konuşmalarının ve güçlü bir kişilik sergilemesinin olduğunu söylemek mümkündür. Sarkozy, 2002 seçimlerinde aşırı sağcı lider Le Pen'e oy kazandıran söylemleri 2007 seçimlerinde kullanarak Le Pen'e diğerlerinden farklı olabileceği neredeyse hiçbir konu bırakmamıştır. Böylece, hem kendisi Le Pen'in oylarını alabilmiş, hem de aşırı sağı zayıflatmıştır.

Ramadan'a göre, Avrupa ülkelerindeki politikacılar pazarın, rating şirketlerinin, bankaların ve diğer güçlü çokuluslu şirketlerin dikte ettirdikleri karşısında zayıf kaldıkları ve bu nedenle toplumsal sorunların temelinde başka kültürlerin, dinlerin, göçün ve güvensizlik ortamının olduğunu söyleyerek tartışmanın yönünü değiştirmektedirler.³³

Sarkozy'den önce, diğer sağ çizgideki liderlerden de aşırı sağ söylemlerini kullananlar olmuştur. 1980'lerin başındaki ekonomik sorunlar ve işsizliğin artması FN'ye popülerite kazandırmıştır. Le Pen işsizlik sorununun temel nedeninin göçmenler olduğunu söyleyerek artan sayıdaki işsiz dikkatini çekmiştir. Aynı söylem 1981 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında Valéry Giscard d'Éstaing tarafından da işsizlik ve göçmenler arasında

33 Tariq Ramadan, "The Cancer of Populism is Devouring the West", *ABC Religion and Ethics*, 3.5.2012, <http://www.abc.net.au/religion/articles/2012/05/03/3494679.htm>

bağlantı kurması ile kullanılmıştır.³⁴ Aşırı sağa oy kazandıran konulardan biri, yine yabancılarla bağlantılı olan, suç ve şiddet olayları ile mücadele meselesidir. 2002 yılındaki seçimlerde Le Pen'in kullandığı etkileyici söylemlerin bir kısmını Chirac, cumhurbaşkanı seçildikten sonra hayata geçirmiş ve örneğin suçla mücadele konusunda sert tedbirler almıştır. Polisin de güçlendirildiği suç yasası, sol muhalefet tarafından eleştirilmiştir. O sırada içişleri bakanı olan Nicolas Sarkozy'nin, yeni yasanın devletten başka güvenecek kimsesi olmayanları koruma altına aldığını ileri sürmüş olmasına rağmen, sol kesimden gelen eleştiriler güvenlik önlemlerinin “fakirlere savaş ilanı” şeklinde olduğu ve bu sert tedbirlerin Fransa'yı otoriter bir devlete dönüştüreceği yönünde olmuştur.³⁵

Şu da belirtilmelidir ki, aslında yabancı düşmanlığı yapan Le Pen ve partisi, başarısını sadece göçmenlere karşı olmasına borçlu değildir. Le Pen'e ırkçı olduğu için değil ama ırkçılığına rağmen oy verilmiştir.³⁶ Fransa'daki göçmenlerin genelde Müslüman olmaları, dolayısıyla Fransızlara göre “çok farklı” olduğu iddia edilen kültürlerden gelmeleri nedeniyle ülkede entegrasyon sorunlarının yaşandığı ileri sürülmektedir. Bu sorunların başında gettolaşma ve suç oranlarının artması gelmektedir. Sorunun temelinde eğitimsizlik, fakirlik ve işsizlik bulunmaktadır.

2012 yılı başkanlık seçimleri kampanyasında Sarkozy'nin dile getirdiği başlıca başlıklar vergi, kamu borçları gibi ekonomik konular ile göç olmuştur. Rakibi Hollande'ın yeni harcamalar planladığına dikkat çekerek, “eğer beni seçmezseniz Yunanistan gibi oluruz” diyen Sarkozy, Hollande'ın kısması gerekirken harcama yapmayı planlamasını tehlike olarak değerlendirmiş, Sosyalist liderin Fransa'yı krize sürükleyeceğini söylemiştir. Sarkozy, işsizlik ve yasa dışı göç ile mücadele konusunda halk oylamasına gitme, Fransa'yı Schengen'den çıkarma gibi sözler vermiştir. 2007'de olduğu gibi özellikle göç, güvenlik, laiklik ve İslam gibi konuları ele almış, korku, güvensizlik, dışlanmışlık gibi duygulara hitap etmiştir.³⁷ Yeniden seçilirse daha farklı bir başkan olacağını söylemiş, daha önce yaptığı hataları tekrar etmeyeceğini, beş yıllık tecrübe ile daha sakin ve düşünerek daha büyük reformlar yapabileceğini ileri sürmüştür.

Her ne kadar ikinci kere seçilememişse de, beş yıllık cumhurbaşkanlığı döneminde Sarkozy'nin başarılı olduğu konular olmuştur. Kendisi ile birlikte Fransa'yı da dünyada popüler hale getiren, Almanya ile ilişkisini daha da

34 W. Scott Haine, *The History Of France*, Greenwood Press, Westport, Connecticut, 2000, ss.204-206.

35 “France Approves Tough Crime Bill”, *BBC News*, 23.10.2003.

36 Simon Jenkins, “The British, as Ever, Need Some French Lessons”, *The Times*, 26.4.2002.

37 Tariq Ramadan, “The Cancer of Populism is Devouring the West”, *ABC Religion and Ethics*, 3.5.2012, <http://www.abc.net.au/religion/articles/2012/05/03/3494679.htm>

sağlamlaştırarak AB üzerinde yeniden ağırlığını koyan, Lizbon Anlaşması'na dönüştürülen Avrupa Anayasası belgesinin onaylanmasını sağlayan, ABD ile yakın ilişkiler kuran, İngiltere ile işbirliği içine giren, Fransa'yı NATO'nun askerî kanadına yeniden döndüren Sarkozy olmuştur.

“Daha çok kazanmak için daha çok çalışmak gerekir” diyen, 35 saatlik çalışma düzenlemesini değiştiren, global finans krizi için dünya çapında kökten değişiklikler yapılması gerektiğini birçok uluslararası platformda savunan Sarkozy'nin, ülkesini global düzlemde rekabetçi bir çizgiye çekme çabası içinde olduğu, bu sırada en fazla liberal ekonomi politikalarına ve Fransız iş dünyasına hizmet ettiği söylenebilir.

Hemen hemen her siyasetçi gibi, Sarkozy de, seçim sonrasında başarılarından çok başarısızlıkları ile anılmıştır. Örneğin kamu harcamalarında kesintiye gitmesi protestolara sebep olmuş, işçidense işverenden yana olması, liberal ekonomi kültürü henüz zayıf olan Fransa için hazmedilmesi zor adımlar içermiştir. Sarkozy'nin seçim öncesindeki vaatlerine rağmen işsizlik artmaya devam etmiştir. 2005 yılı ile kıyaslandığında 2010'da Fransa'nın ithalat pazarı %20 oranında daralmış, aynı zamanda kamu borçları artmıştır.³⁸

Fransa'yı Akdeniz'de lider yapamayan Sarkozy, Libya konusunda Fransa'yı dünya çapında bir aktör haline getirmeye çalışmış, ancak kısa süre öncesine kadar Kaddafi ile yakın ilişkilere sahip olan liderin tavır değişikliği, özellikle kendi ülkesindeki muhalefet tarafından sert bir şekilde konu edilmiştir. Sadece Libya lideri ile değil, Tunus, Mısır ve Suriye liderleriyle de iyi ilişkilere sahipken ani bir kararla bu kişilerin karşısında yer almaya başlaması eleştirilmiştir. Bir süre sonra, 2007 yılındaki seçim kampanyasında Kaddafi'den 50 milyon avroluk yardım aldığı iddiaları ortaya atılmıştır.

Sarkozy ile ilgili en büyük söylentilerden biri, cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki en tehlikeli rakibi olan Dominique Strauss Kahn ile ilgili olandır. Bu söylenti, Kahn'ın IMF başkanlığı görevi ile Fransa'dan kasıtlı olarak uzaklaştırıldığı, daha sonra yaşanan skandalların da Sarkozy tarafından hazırlanan bir komplo olduğu yönündedir.

Sarkozy ile ilgili ileri sürülen yolsuzluk iddiaları Kaddafi ile sınırlı değildir. Ülkenin en zengin kadını, L'Oreal'in sahibi Liliane Bettencourt'dan da yine seçim kampanyası sırasında yasa dışı bağış aldığı söylentileri uzun süre tartışılmıştır. Ancak yolsuzluk, Fransızlar için çok ciddi bir sorun değildir. Liderlerin siyasi olarak hesap verebilir olmasını bir Anglo-Saxon geleneği

³⁸ Charles Grant, “How Hollande should handle Merkel”, *Centre for European Reform*, 14.5.2012, http://centreforeuropeanreform.blogspot.co.uk/2012/05/how-hollande-should-handle-merkel.html?utm_source=Web+site+sign+up+list+2011&utm_campaign=87012d3383-Insight_14_May_125_14_2012&utm_medium=email

olarak gören Fransızlara göre, yolsuzluk yapılmışsa bile bu politikacıların özel hayatının bir parçasıdır ve yargılanmaları pek söz konusu olmamaktadır. Fransa'da liderlerin yargılanması tercih edilen bir durum değildir, medya dahi yolsuzlukların üzerine gitme konusunda istekli hareket etmez. Özel hayatın korunması ve iftira ile ilgili yasalar gazetecilerin başını belaya sokabilecek cinstendir.

Sarkozy, yolsuzluk iddiaları ile ilgili sıkıntı yaşamamış olsa da, Fransız toplumunun alışkın olduğu bir tip de olmamıştır. Görev başındayken boşanıp yeniden evlenmesinden çok, yeni karısının da kendine ait bağımsız bir kariyerinin bulunması bir ilktir. Hatırlatmak gerekir ki, yeni seçilen cumhurbaşkanı Hollande'ın resmî nikahı bulunmayan gazeteci eşinin de kendisine ait bir mesleği vardır, üstelik bunu sürdürmeyi düşündüğünü açıklamıştır. Özel hayat, Fransızların çok ilgilendiği bir konu olmamakla birlikte, özel hayatın saklanması için çaba gösterilmemesi, hatta Sarkozy ailesinin yaptığı gibi fazla ortalıkta olmaları Fransızların alışkın olmadığı hareketlerdir. Liderlerin, politikacıların özel hayatları özeldir, Fransız medyası diğer yerlerde olduğu kadar ilgilenmez, sorgulamaz. Eski cumhurbaşkanı François Mitterand'ın cenazesinde, karısının yanı sıra, sevgilisi ile gayrimeşru kızının da resimleri yayınlandığında, bu durumu zaten herkes biliyor ancak dile getirmiyordu, gazeteciler hiçbir zaman durumu ilan etmemiştir. Dahası, Mitterand'ın vergi veren vatandaşın parası ile sevgilisine ev tutmuş olması dahi Fransızlara göre Mitterand'ın kendi meselesi idi.

Sarkozy'nin dikkat çeken ve beğenilmeyen bir başka tarafı gösterişi, lüksü ve şatafatı sevmesi olmuştur. Gösterişin pek fazla sevilmediği, hatta zenginliğin kimi zaman utanılarak saklandığı bir toplumda, Sarkozy'nin belki de en fazla hata yaptığı nokta şatafatlı ve gözler önündeki hayatı olmuştur.

Diğer taraftan, aşırı sağ oyları alma çabası ile kullandığı ifadeler ve söylemler, Sarkozy'nin, etnik kökeni ve dini farklı olanlar tarafından dikkate alınmamasına neden olmuştur. Aşırı sağ partinin yeni lideri Marine Le Pen'in babasından daha az ırkçı ve daha ılımlı olması, bu parti ile Sarkozy'nin çizgisini daha da birbirine yaklaştırmıştır. Bu nedenle, tıpkı 2007 yılında yaptığı gibi, yine aşırı sağın söylemlerinin büyük kısmını benimsemiştir. Bu şekilde, ülkedeki milyonlarca Müslümanı kendisinden uzaklaştırmıştır.

Sarkozy'nin ikinci kere seçilememesi çok beklenen bir durum olmamıştır. Aslında Toulouse ve Montauban saldırıları sonrasında İslam, göçmenler, kanun, nizam ve güvenlik gibi konular üzerinden Sarkozy'ye yönelik desteğin artması beklenirdi. Seçimlere birkaç gün kala Sarkozy ile Hollande'ın televizyon ekranlarında bir araya geldiği sırada Sarkozy'nin sinirli davranışları, ona yönelik desteğin azalmasına neden olmuş olabilir.

Kamuoyu yoklamalarında, Fransız vatandaşlarının ekonomi ile ilgili konularda Hollande'dansa Sarkozy'ye daha çok güvendikleri ortaya çıkmıştır. Fransa'nın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılara rağmen, bu konuda daha az güven duyulan kişinin seçilmesi Sarkozy'nin kişisel özelliklerine bağlanabilir. Sadece Fransa'da ya da Türkiye'de değil, Avrupa'da da Sarkozy'nin kişiliğine ve tarzına yönelik kuvvetli bir antipati söz konusu olmuştur.³⁹ Sarkozy, sadece Fransızların değil, diğer Avrupalıların da alışkın olduğu cumhurbaşkanı/lider/politikacı tarzından uzak kalmıştır.

Sarkozy'nin seçimleri kaybetmesi, ne Sarkozy'nin başarısız politikalarına, ne Hollande'ın vaatlerine ne de tek başına ekonomik kriz ortamına bağlanmalıdır. Tüm bu sebepler geçerli olmakla birlikte, iki adayın oy oranları arasındaki farkın az olması, aslında Sarkozy'nin başarısız olarak nitelendirilemeyeceğini gösterir.

François Hollande

Yeni cumhurbaşkanı François Hollande'a yöneltilecek ilk eleştiri, uzun süredir siyasetin içinde olmasına rağmen –örneğin eski cumhurbaşkanlarından François Mitterand'ın danışmanlığını yapmış olması gibi– devlet deneyiminin bulunmamasının, bir başka ifadeyle bakanlık yapmamış olmasının, tecrübesizlik olarak değerlendirilmesi olmuştur. Öte yandan Fransızların, Sarkozy gibi yadırgadıkları, alışkın olmadıkları tipin aksine, “mösyö normal” olarak anılacak kadar kolay kabul edilebilecek bir karakter olarak görülmektedir.

Hollande'ın seçim kampanyasının kilit başlıkları üretim, vergi sistemi ve eğitim olmuştur. Özellikle gençleri hedef alan Hollande, seçildiği takdirde, 2017 yılında gençlerin durumu 2012'de olduğundan daha iyi olmazsa yargılanmak istediğini dile getirecek kadar iddialı konuşmuştur. Özellikle fakir bölgelerde devlet memuriyeti kadrolarının açılması, ayrıca 60.000 yeni istihdam yaratılması sözü verirken; Sarkozy işsizler için zorunlu eğitim sağlanmasını, ilk uygun işi kabul etmemeleri durumunda haklarını kaybedeceklerini savunmuştur. İş dünyası tabii ki Sarkozy'den yana, işçiler ise Hollande'dan yana olmuşlardır.

İşsizliğin %10'u bulunduğu Fransa'da Hollande, istihdam yaratmanın yanı sıra, Sarkozy'nin 62'ye yükselttiği emeklilik yaşını 60'a geri çekeceğini de belirtmiştir. İş başı yapar yapmaz kendi maaşına zam yapan Sarkozy'nin

---

³⁹ Charles Grant, “How Hollande should handle Merkel”, *Centre for European Reform*, 14.5.2012, http://centreforeuropeanreform.blogspot.co.uk/2012/05/how-hollande-should-handle-merkel.html?utm_source=Web+site+sign+up+list+2011&utm_campaign=87012d3383-Insight_14_May_125_14_2012&utm_medium=email

aksine, bakanları ile birlikte kendi maaşını %30 oranında azaltmayı planladığını söylemiş ve bunu gerçekleştirmiştir.

Yeni cumhurbaşkanının üzerinde durduğu önemli bir mesele eğitimidir. Okullarda reforma gidilmesi, gençlerin durumu için büyük bir adım olarak görülmektedir. Fransa'daki eğitim sistemi, çok sayıda aşamada çocukları eleyerek en başarılı öğrencileri yukarı taşımaktadır. Bu durum, çoğunluk için başarısızlık sayılmaktadır. Sistemi "elitist" olmakla eleştirenler, durumun aslında *ancien régime* devamı olduğunu, o zamanlar verilen "asil" unvanlarının, bugün diploma üzerinden verildiğini savunmaktadırlar.

Yine Sarkozy'nin aksine, yeni başkan nükleer enerji kullanımının azaltılmasını planlamaktadır. İngiltere ile imzalanan savunma ve askerî alanlardaki işbirliği anlaşmasına bağlı kalacağını söyleyen Hollande'ın, yıl sonuna kadar Afganistan'daki Fransız birliklerini çekeceğini açıklaması, İngiltere'nin yeni lider ile ne derece anlaşabileceği konusunda tartışmalı yorumlara sebep olacak gibi görünmektedir.

Tüm seçim dönemi, Fransa'nın ekonomik krize sürüklenebileceği düşüncesinin gölgesinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar kriz gerçek bir sorun olsa da, Fransa gibi devletçi bir ülke için devletin harcamalarını kısıması, devletin küçülmesi ve zayıflaması anlamına gelmektedir. Bu durum, vatandaşları korkutmaya yetecek bir düşüncedir. Her şeyin devletten beklendiği Fransa için "tasarruf politikaları" ifadesi hâlâ tabu kelimedir. Ülkenin 1974 yılından beri dengeli bir bütçesi bulunmamaktadır. Bu nedenle, bütçenin düzeltilmesi Hollande için en zor işlerden biri olacaktır.

Fransa'nın Ekonomik Kültürü

Fransa'da vergi sistemi çok adaletli olmadığı gibi, çok zenginlerin vergi kaçırması söz konusu olabilmektedir. Fransa'daki "servet vergisi" AB'de benzeri olmayan yüksek bir vergi türüdür. Üstelik girişimcilik ruhuna zarar verici bir uygulama gibi bile değerlendirilebilir. Ancak Fransızların 2/3'ü, devletin zenginden alıp fakir vermesi düşüncesini desteklemektedir. Yapılan anketlere göre, kapitalizm konusunda Çinlilerden bile daha olumsuz düşüncelere sahip olan Fransa'da zengin olmak toplum içinde çok hoş karşılanan bir durum değildir. Hollande, 2006 yılında "ben zenginleri sevmem" dediğinde, sözleri uzun süre tartışma konusu olmuştur. Daha sonra sözlerini yumuşatarak bir toplumda tabi ki zenginlerin de olması gerektiğini, ancak çalışmanın ürünü olmayan zenginlikleri eleştirmek istediğini söylemiştir.⁴⁰ Sarkozy'nin ise, aksine zengin seven biri olduğu bilinmektedir.

40 Michel Veron, "Hollande et les riches, je t'aime moi non plus", *L'Express*, 28.2.2012.

2011 yılında yapılan bir kamuoyu yoklaması, sadece Almanya, Brezilya ve Çin'in pazar ekonomisine güvenen ülkeler olduğunu ortaya koymaktadır. Almanların %68'i, Brezilyalılarla Çinlilerin %67'si ekonomik liberalizmin en iyi sistem olduğunu düşünürken, bu oran ABD'de %59, Fransa'da ise %31 olarak tespit edilmiştir.⁴¹ Fransa'da kapitalizmin kötü bir itibara sahip olmasının sebebi, tarihte Fransız kapitalistlerin, sahip olduklarının hiçbir bölümünü paylaşmaya razı olmamaları, işçilere seçme hakları gibi konularda ödün vermeye yanaşmamalarıdır. Devrim dahi, kısa süre sonra burjuva çıkarları nedeniyle amacından sapmıştır.⁴² Bu nedenle kapitalizm algılaması İngiltere ve Almanya gibi ülkelerden daha farklı olmuştur. Hâlâ, ABD ve İngiltere gibi ülkelerin aksine, Fransa'da işçilere karar alma sürecinde daha sınırlı rol verilmektedir.

Tocqueville, *Democracy in America* adlı eserinde “self-interest well understood” kavramından bahsetmektedir. Bu kavram, Amerikan toplumunda herkesin kendisini düşünerek hareket etmesi durumunda, sonucun genelin iyiliğine olacağı düşüncesini açıklamaktadır. Tocqueville, demokrasi ve hoşgörünün ABD'de ileri olmasını bu kavram ile ifade etmekte ve ABD'de zenginlerin varlığının Fransa'da olduğu gibi değil, olumlu görüldüğünü, çünkü kapitalistlerin iş yarattığını ileri sürmektedir. Örneğin Henry Ford gibi biri ABD'den çıkmıştır. İşçilerin iyi kazanarak kendi ürettiklerini satın alabilmesini savunan Fordizm tüm sanayileşmiş ülkelere yayılırken Fransa'da yer bulmamıştır.

Fransa'nın ekonomi anlayışı, eski sosyalist başbakanlardan Lionel Jospin'in ifadesinde olduğu gibi “*oui à l'économie de marché, non à la société de marché*” (“pazar ekonomisine evet, pazar toplumuna hayır”) şeklindedir. Bu cümlelerin simgelediği düşünce, Amerikan anlayışında olduğu gibi pazar ekonomisinin tüm sorunları çözeceği inancının Fransa'da yer bulamamasıdır. Diğer bir ifadeyle, pazar vatandaşları düşünmediğinden sorunları çözemez, ancak devlet vatandaşları düşünür.⁴³ Avrupa Ortak Pazarı'nın amacı, barış ve demokrasi ile yaşamak için birlikte olmak idi. Bugün pazarın anlamı, büyümek ve vatandaşların beklentilerini karşılamak haline gelmiştir.⁴⁴ Bu nedenle hâlâ Fransız geleneksel sosyalist bakış açısını sürdürmek, gerçeklerden uzaklaşmaktır. Bugün AB üyesi ülkeler arasındaki uyumun artırılması, pazarın çok daha başarılı bir şekilde işlemlerini sağlayacaktır. Tek pazar her ne kadar zaman zaman eleştirilse de Avrupa ülkelerinin büyümesi ve istihdam yaratılması için hâlâ en etkili yoldur.⁴⁵

41 “Les Chinois croient plus dans le capitalisme que les Américains”, *L'Expansion.com*, 7.4.2011, http://lexpansion.lexpress.fr/economie/les-chinois-croient-plus-dans-le-capitalisme-que-les-americains_252018.html

42 Vedat Günyol (hazırlayan), *Devrim Yazıları*, Belge Yayınları, İstanbul, 1989, s.9.

43 Aeschimann Ericperrignon Judith, “Jospin aux Francais: mobilisez-vous! Apropos de Michelin, il affirme que l'Etat ne peut pas tout”, *Libération*, 14.9.1999.

44 Thomas Houdaille, “Le marché intérieur européen au cœur de la future croissance européenne”, *Le Monde*, 15.5.2012.

45 Thomas Houdaille, “Le marché intérieur européen au cœur de la future croissance européenne”, *Le Monde*, 15.5.2012.

Fransız ekonomisi dünyanın en büyük ekonomilerinden biri durumundadır. ABD'den sonra dünyanın ikinci tarım ve hizmet ihracatçısı olan Fransa'nın ulaşım alanında TGV (yüksek hızlı tren) gibi gelişmiş sistemleri, uzay sanayisinde önemli ilerlemeleri, Renault, Peugeot ve Citroën gibi dünya pazarında çok önemli payı olan otomobil sanayisi bulunmaktadır. Fransa'nın ekonomik gelişimi, AB'ye üye olması ile büyük ölçüde bağlantılıdır. AB ülkeleri arasında liderlik konumunu kaybetmek istemeyen Fransa, tüm sektörlerini geliştirmek zorunda kalmıştır. Geleneksel olarak devletçi bir yapıya sahip olan Fransız ekonomisi Avrupa bütünleşmesi sürecinde özelleştirmeye önem vermiş ve rekabeti arttırmıştır. Ayrıca rekabet arttıkça, bir çok sektörde dışa açılma, dış yatırımlar ve uluslararası alanda boy göstermek gibi adımlar da atılmıştır.⁴⁶ Roma Anlaşması'nın imzalanması ile Fransız ekonomik yapısı değişmeye başlamıştır. Kapalı ve devlet müdahalesine dayalı ulusal ekonomisi, dışa açılarak rekabet ile tanışmıştır. Tek Avrupa Senedi ile serbest ticarete geçilmesi, kapalı ekonomiye alışmış Fransa için zor olmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulması ile başlayan süreçte, ekonomik politikaların oluşturulması yetkisi zamanla, ulusal düzeyden ulusüstü Avrupa seviyesine kaymıştır. Fransız iş dünyasının liderleri, hâlâ hükümetin ekonomik milliyetçiliğini eleştirmektedirler. Faydasız ve etkisiz kaldığı ileri sürülen politikaların Fransa'nın dünya çapındaki itibarını olumsuz yönde etkilediği dile getirilmektedir. Bugün iş dünyasının eleştirdiği nokta, Fransa'nın global düzeyde rekabete açık ekonomiye bir türlü uyum sağlayamaması, aşırı tedbirli ve yavaş ilerlemekte olmasıdır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, korumacılık politikalarının altın çağını nostalji ile anarken, Fransa'nın bu alanda Avrupa genelinin gerisinde kaldığı görülmektedir.

Fransa, AB üyeliğinden ekonomik olarak büyük fayda sağlamıştır. İç ve dış yatırım oranları yükselmiş (örneğin 1958-1968 yılları arasında %80 oranında artış), ithal ürünlerin pazara girmesiyle iç rekabet artmış, Fransız sanayisi Avrupa'ya ve rekabete açılmıştır.⁴⁷ Fransa, ekonomik bütünleşme yolunda tamamlanması gereken kriterleri yerine getirmek için çok çaba göstermiştir. De Gaulle'den itibaren, tüm cumhurbaşkanı ve başbakanlar ekonomik bütünleşme alanındaki kararlılıklarını devam ettirmişlerdir. Ancak diğer Avrupa devletleri ile kıyaslama yapıldığında, Fransa'nın özelleştirme konusunda yavaş ve tedbirli davrandığı, bunun da yabancı yatırımların düşük kalmasına neden olduğu görülmektedir.

Fransa'nın Avrupa Para Birliği'ne girebilmek için Maastricht kriterlerini yerine getirmesi kolay olmamıştır. Avrupa Parasal Sistemi'nin

46 Guy R. Mermier, *France: Past & Present*, Peter Lang, New York, 2000, s.158.

47 Alain Guyomarch vd., *France In The European Union*, Macmillan Press, London, 1998, s.188.

kurucularından olan eski cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Éstaing'in, Maastricht kriterlerinin ekonomik durgunluk ve yavaş ekonomik büyüme gibi dezavantajları ortadan kaldıracak şekilde yeniden düzenlenmesini istemesi, aslında belki de Fransa'nın bu kriterleri yerine getiremeyeceğinden duyduğu endişedir.⁴⁸ Ülkenin en büyük problemi bütçe açığı olmuştur. Özellikle Maastricht kriterleri açısından Fransa'nın Ekonomik ve Parasal Birliğe katılımı tehlikeye girmiştir. Fransız halkının Ekonomik ve Parasal Birliğe dahil olma konusunda gönülsüz davranmasının en büyük nedeni, bütçe açığını kapatmak için girmek zorunda kalacakları sıkıntıya katlanmak istememeleri olmuştur.⁴⁹ Halkın hoşnutsuzluğuna rağmen Fransız elitleri sayesinde Fransa, Ekonomik ve Parasal Birliği en çok destekleyen ülke haline gelmiştir. Birbirini takip eden hükümet liderleri Ekonomik ve Parasal Birliği mümkün olduğunca erken hayata geçirme konusunda kararlılık göstermişlerdir. Fransız devlet adamlarının Ekonomik ve Parasal Birlik konusunda bu kadar ısrarcı olmalarının nedeni, Ekonomik ve Parasal Birliğin ekonomik olmaktan çok aslında siyasi bir girişim olması ve bunun Avrupa bütünleşmesinde çok önemli bir adım olduğunun bilincinde olmalarıdır. Bu şekilde Jean Monnet'nin başlattığı, aslında Almanya'yı Avrupa içinde hapsedme amaçlı bütünleşme yolunda, son aşamaya biraz daha yaklaşmış olunacaktı. Fransa için, bu politikanın çoğu zaman olduğu gibi yine bir Amerikan boyutu olmuştur. Fransız devlet adamları, tek bir para birimi ile Avrupa'nın ABD karşısında güç kazanacağını ve etkinliğinin artacağını düşünmüştür.

Ancak yine de Fransa, konu *Bundesbank* modelini esas alan bağımsız bir Avrupa Merkez Bankası'na geldiğinde, bu fikre karşı çıkmıştır. Kurulacak olan bir Ekonomik ve Parasal Birliğin liderliğini Almanya'nın yapmasını istememiştir. Fransa, güçlü Alman Markı karşısında kendi para birimini içinde bulunduğu zayıf durumdan kurtarmak için çok çaba harcamış olmasına rağmen başarılı olamamıştır. Alman ekonomisinin ve para biriminin güçlü olması *Bundesbank*'a AB içinde öncekinden çok daha önemli bir misyon yüklemiştir. Böylece Almanya'nın sadece ekonomik değil, siyasi konumu da daha etkili ve daha güçlü hale gelmiş ve Fransa'nın endişelerini arttırmıştır.⁵⁰ Fransa, Almanya'nın ekonomik gücünü ve Ekonomik ve Parasal Birlik içindeki etkisini kullanarak Avrupa bütünleşmesi sürecinde lider konumuna geçmemesi için, Ekonomik ve Parasal Birliğin siyasi bütünleşme çerçevesi içinde tamamlanması gerektiğini savunmuştur.

Avrupa Parasal Sistemi, Almanya'nın muhafazakâr politikaları çerçevesinde

48 "We Told You All Along", *Economist*, 1/27/96, Vol.338, Issue7950, s.44.

49 Guy R. Mermier, *France: Past & Present*, Peter Lang, New York, 2000, s.159.

50 John Pinder, *The Building Of The European Union*, Üçüncü Baskı, Oxford University Press, New York, 1998, s.164-165.

oluşturulmuş asimetrik bir sistemdir. Bu sistemin kurallarına göre, sistem içindeki en güçlü ekonomi ve en güçlü para birimine sahip olan ülke ortak politikaları belirler.⁵¹ Dolayısıyla bu asimetri, Alman hâkimiyetini arttırıcı bir özellik taşımaktadır. 1997 yılında iktidar olan sosyalist-komünist koalisyon ve hükümet başkanı Lionel Jospin, avroya dahil olabilmek için yerine getirilmesi gereken Maastricht kriterlerini tamamlamaya, aynı zamanda işsizlik sorununu çözmeye ve ulusal problemlere öncelik vermeye söz vermiştir. Jospin'in bahsetmiş olduğu ulusal ekonomik sorunlar; işsizlik ve buna bağlı olarak, çalışma saatlerinin azaltılması, asgari ücretin arttırılması idi. Ekonomik kurallar çerçevesinde sözü edilen ulusal ekonomik

hedefler ile Maastricht kriterlerinin, vergilerde büyük bir artış yapılmadan gerçekleşmesi mümkün değildir.⁵² Böylece hükümet Maastricht kriterlerini tamamlamayı başarmış, ancak ulusal çıkarları bu sefer siyasi bütünleşme uğruna feda etmiştir; Fransa'daki işsizlik oranı artmış ve ekonomik büyüme yavaşlamıştır.

Fransa'nın geleneksel lider çizgisinden çok farklı olan Sarkozy dahi, her ne kadar liberal ekonomiden yana olduğunu dile getirse de, ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda korumacı politikaları savunabilmiştir. İşçinin değil ama işverenin yanında olduğundan, Fransız iş dünyasının desteğini almıştır.

Avronun ilk dönemlerde sıkıntı içinde olmasının nedeni, değerinin düşük olması değil, çok sayıdaki ekonomiye ve daha da önemlisi, çok sayıda merkez bankasına bağlı olmasıdır.⁵³ Tek para birimine geçiş, özellikle Fransa gibi işsizlik problemi olan ülkeler için

daha zor olmuştur. Bunun nedeni, para politikalarının ulusüstü düzeye gelmesi ile, bütçe açıkları ve devlet borçlarının sınırlandırılması, böylece işsizlikle mücadele politikasının belli başlı araçlarının ulus devletin elinden alınmasıdır.⁵⁴ Bugünkü krizin içinden çıkabilmek için de ulusal düzeye ya da ulus-üstü düzeye tam ve kesin bir geçiş yapmak gerekmektedir. Arada kalan ve yetkilerin iki, hatta kimi zaman yerel yönetimler de katıldığında, üç düzeyde olduğu bir sistem ile avro yönetimini bir arada sürdürmek zor görünmektedir.

Fransa'nın geleneksel lider çizgisinden çok farklı olan Sarkozy dahi, her ne kadar liberal ekonomiden yana olduğunu dile getirse de, ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda korumacı politikaları savunabilmiştir. İşçinin değil ama işverenin yanında olduğundan, Fransız iş dünyasının desteğini almıştır. Belki

51 Loukas Tsoukalis, "Economic And Monetary Union: Political Conviction And Economic Uncertainty", *Policy Making In The European Union*, Helen Wallace and William Wallace (eds.), Oxford University Press, Oxford, 2000, s.156.

52 "Vive La Difference?", *Economist*, Vol 344, Issue 8027, 07/26/97, s.17.

53 Emmanuel Goldstein, "The Coming Euro-Crash: Why the European Union is Going to Really Hate the French", <http://www.freerepublic.com/forum/a387eb0a655a4.htm>, 12.1.2000.

54 Vural Fuat Savaş, *Çağımızın Deneyi Euro*, Siyasal Kitabevi, İstanbul, 1999, s.106.

de finans krizi, Fransız yöneticiler tarafından geleneksel korumacılığın bir kez daha gündeme getirilip savunulabilmesi fırsatı olarak görülmüştür. Sarkozy'nin önerileri, kendi ülkesindeki, özellikle sol kesim tarafından destek görmüşse de, diğer ülkeler eleştirel yaklaşmışlardır. Bu öneriler arasında; özellikle stratejik öneme sahip şirket ihalelerine yabancıların girişini engellemek için devlet müdahalesi, devletin sanayiye destek vermesi, Avrupa şirketlerinin Avrupalı olmayan sermayenin eline geçmemesi için tedbirler alınması gibi Avrupa ülkelerinin yaklaşık 30 senedir unutmuş olduğu uygulamalar yer almıştır.

Sarkozy her ne kadar Almanya ile yakın işbirliği içinde olmuş ve Merkel ile ilişkilerini iyi düzeyde sürdürmüşse de, Almanya'nın ekonomik gücünden faydalanarak Avrupa liderliğine soyunmasının önüne geçebilmek için de çaba sarfetmiştir. AB'nin sadece avro alanında yer alan üyelerinin devlet ve hükümet başkanlarının yer alacağı ve sadece avro ülkelerini yönetmek üzere Avrupa Merkez Bankası ile birlikte çalışacak bir "ekonomi hükümeti"nin kurulması gerektiğini savunmuştur. Fransa'nın, varlığından hiçbir zaman memnun olmadığı Avrupa Merkez Bankası'nın bağımsızlığının, önerilen ekonomi hükümeti ile birlikte ortadan kalkacağı düşünülmüştür.

Hollande'ı Bekleyen Zorluklar

Hollande için başlıca sorun ekonomi alanında olacaktır. Fransız ekonomisinde uzun zamandır büyüme kaydedilmemektedir. Büyüme için en önemli unsur rekabet gücüdür. Ancak Fransa'nın global düzlemdeki rekabet edebilirliği nispeten düşük kalmaktadır. Ülkedeki yüksek işsizliğin başlıca sebebi, işçi çalıştırmanın, yüksek sigorta maliyeti nedeniyle çok pahalıya gelmesidir. Bu nedenle aslında daha fazlasına ihtiyaç olmasına rağmen, işverenler az sayıda işçi çalıştırmak durumunda kalmaktadırlar. Zaten yüksek olan vergilerin Hollande tarafından da artırılması, sorunu çözmeyecektir. Fransa'daki sosyal güvenlik sistemi çok kapsayıcı olmasına rağmen çok pahalıdır. Kamu harcamaları millî gelirin yarısından fazlasına denk gelmektedir. Hollande'ın gözden geçirmesi gereken konulardan biri de sağlık sistemidir. Dünyanın en iyi ve en kaliteli sistemine sahip olan, 1000 kişiye 3,4 doktorun düştüğü⁵⁵ Fransız sağlık sisteminin ülke ekonomisi içindeki yerinin bu şekilde sürdürülmesi zor görünmektedir.

İnsan ömrünün uzaması ve doğum oranlarının azalması sonucu Avrupa'nın pek çok ülkesinde çalışan nüfus çalışmayanların emeklilik ve sağlık masraflarını giderek daha zor karşılamaktadır. Bu durumda, çalışma sürelerinin uzatılması gibi reform gereklilikleri söz konusu olmaktadır.

55 Bu oran Türkiye'de 1,5'tir. <http://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS>

1950’li yıllarda her 10 çalışan bir emeklinin masraflarını karşılarken, bugün bu oran 1/4’e kadar düşmüş durumdadır.⁵⁶ Fransa için değerlendirildiğinde, 2020 yılında her bir çalışanın bir emekliye bakmak durumunda kalacağı tahmin edilmektedir.⁵⁷ Her ne kadar çeşitli Fransız hükümetleri, devlet memurlarının çalışma sürelerini uzatmaya çalışsa da, çoğu zaman bu tür reformlar halkın tepkisi ve Fransızların geleneksel grevleri nedeniyle ya tamamen gündemden çıkarılmakta ya da sorunu gidermeyecek şekilde sulandırılmaktadır. Almanya, İtalya ve Avusturya gibi ülkeler protestolara rağmen reform yapmışlar, ancak Fransa bu konuda Avrupa’nın gerisinde kalmıştır. Harcamaların kısılarak çalışma sürelerinin uzatılacağı reformlardan daha etkili bir çare şimdilik görünmemektedir.⁵⁸

Fransa için protesto ve grevler toplumsal hayatın ve kültürün önemli bir parçasıdır. Devletle vatandaş arasında aracılardan sınırlı olduğu merkezî yapılarda devlete ulaşmanın tek yolu olduğundan, protesto bir çare olarak görülmektedir. Fransız Devrimi’nin de halk ayaklanması ile gerçekleştiği hatırlatılmalıdır.

Hollande Döneminden Beklentiler

Hollande’in ve Sosyalistlerin seçilmesi ile en büyük etkinin avro konusu ve dolayısıyla Almanya ile ilişkiler üzerinde olması beklenmektedir. Kemer sıkma politikalarına ve Merkel’in krizden çıkma metoduna itiraz eden yeni Fransız Cumhurbaşkanı, AB çerçevesinde imzalanan mali disiplin anlaşmasının yeniden görüşülmesini gündeme getirmektedir. Bunca çabayı boşa çıkaracağını düşünen Almanya gibi bazı ülkeler için ise bu öneri, tehlike olarak görülmektedir. Örneğin seçim kampanyası sırasında Sarkozy, Hollande için “büyük tehlike” ifadesini kullanarak, “harcama yapmaya başlarsa Yunanistan ve İspanya’nın peşinden gideriz” demiştir. Hollande’in harcamaları artırmak için ilk yapacağı, özellikle büyük şirketler ve zenginler üzerindeki vergileri artırmak olacaktır. Sarkozy döneminde eşitsizliklerin ve zengin ile fakir arasındaki farkın artması Hollande’in sık sık dile getirdiği bir eleştiri olmuştur.

Vergileri ve harcamaları artırarak büyüme odaklı bir ekonomi politikası oluşturmayı düşünen Hollande’in, AB içinde ülkesini sıkıntıya düşürecek şekilde radikal yollara gideceğini söylemek doğru olmayacaktır. Sarkozy Fransızlara “daha Alman olmalısınız” derken, Hollande Almanya’nın tartışmasız ekonomik hakimiyetine karşı çıkmaktadır. “Tüm AB için tek

56 Michael Hickins, “Retiring Your Pension Plan”, *Management Review*, Cilt 88, No.3, Mart 1999.

57 Sheila Barter, “France Wrestles with Pension Question”, *BBC News*, 28.5.2003.

58 Richard Bernstein, “Europe’s Retired Face Pension Squeeze”, *New York Times*, 30.6.2003.

başına karar veriyor” diyerek eleştirdiği Alman lider Merkel ile farklı düşünmesine rağmen, restleşmeye gitmesini beklememek gerekir. Muhalefette iken dile getirilenlerin, sorumluluk alarak yönetici koltuğuna oturduğunda o kadar da kolay uygulamaya sokulmadığını belirtmek gerekir. Bu nedenle Hollande’ın da Sarkozy’ninkilerden kökten farklı politikalar benimsememesine şaşırılmamalıdır. Fransa ile Almanya arasındaki ilişkiler belki Sarkozy dönemindekinden daha mesafeli olabilir, ancak bir kriz beklenmemelidir. Unutulmamalıdır ki, Fransa ile Almanya arasındaki işbirliği sadece AB’nin siyasi ve ekonomik işlerini değil, iki ülke arasındaki ticareti de kapsamaktadır.

Hollande’ın en büyük şansı, kemer sıkma politikalarının, Avrupa’daki krizi çözmektense daha da sıkıntıya soktuğuna yönelik inancın yaygınlaştığı bir döneme denk gelmesidir.⁵⁹ Hollande’ın AB içinde ekonomik krize yönelik çözüm önerilerini Yunanistan, İspanya, İtalya, Portekiz gibi uzun zamandır kemer sıkkan, sıkıntıdaki ülkelerin desteklemesi beklenebilir.

Sarkozy, cumhurbaşkanlığı döneminde daha çok dış politika odaklı bir çizgi izlemiştir. Hollande’ın ise yoğunlukla iç meselelerle ilgilenmesini bekleyebiliriz. Çünkü bugün en önemli konu, ülkenin ekonomik krizden çıkmasıdır. Ülkenin kendi iç meselelerine yoğunlaşması, Avrupa’dan uzaklaşması anlamına gelmemektedir. Aksine mevcut ekonomik sorunlar AB ile büyük ölçüde bağlantılıdır. Dolayısıyla AB Fransa için, Fransa da Avrupa için önemlidir.

Fransa, uzun yıllar Avrupa’nın en güçlü imparatorluğu olarak hüküm sürmüş, XVII. yüzyılda 20 milyon nüfusu ile Avrupa’nın en kalabalık ulusu olmuş, aynı zamanda büyük ve verimli topraklara sahip olmuştur. Fransız gücü, İngiltere’nin girişimleriyle kırılmaya çalışılmıştır. XIX. yüzyıla gelindiğinde, komşuları ile kıyaslandığında gerek nüfus, gerek sanayileşme olarak geri kalmıştır. Özellikle çelik üretimi İngiltere’nin iki, Fransa’nın ise beş katı olan Almanya hızlı bir şekilde büyüme başlamıştır.⁶⁰

1944-1946 döneminde geçici hükümet başkanı olan de Gaulle, II. Dünya Savaşı’nın hemen ertesinde Fransa’nın önündeki tek seçeneğin diğer güçlerle birleşerek geleneksel bireyseliğinden vazgeçmesi olduğunu belirtmiştir. Devamlı olarak savaşlarda bulunmaktan ve sömürgelerini idare etmekten tüm Fransa’nın yorulduğunu, bu nedenle artık kalıcı barışın sağlanması için her türlü adımın atılması gerektiğini söylemiştir.⁶¹ Yine de hatırlatılmalıdır ki,

59 “France: François Hollande’s Opportunity”, *The Guardian*, 11.6.2012.

60 George W. Ball, *Güç Disiplini: Modern Dünya Yapısının Temelleri*, (Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı tarafından tercüme ve redakte edilmiştir), Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı Basımevi, Ankara, 1998, s. 22.

61 A.W. DePorte, *De Gaulle’s Foreign Policy: 1944 – 1946*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1968, s. 20-21.

sömürgelerin çözülme sürecinde, diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak Fransa, bağımsızlık vermeye yanaşmayarak, Hindîçin ve Cezayir’de yenilgiye uğrayana kadar beklemiştir.⁶²

II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönem Fransa için büyük bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Avrupa entegrasyon sürecinin ilk yıllarında tek başına birinci derecede role sahip olan Fransa, bir süre sonra bu rolünü Almanya ile paylaşmaya başlamıştır. Bugün ise Almanya’nın “küçük ortağı” ya da “görünürdeki partneri” gibi bir role sahiptir. Fransa, nüfus ve ekonomi açısından Almanya’dan daha zayıf durumda olmasına rağmen, Fransa’nın geleneksel güçlü devlet yapısı ve uluslararası arenadaki yeri, uzun süre bu zayıflığı, AB içinde telafi etmiştir.

Fransa, her zaman kendini diğer Avrupa ülkelerinden farklı görmüş ve öyle davranmıştır. İngiltere kadar olmasa da, kendi geleneksel modelini devam ettirmeyi tercih eden Fransa, ne ABD’nin etkisinde kalmış, ne de Almanya’nın ekonomik yapısının takipçisi olmuştur. Kendine özgü, kapitalizm ile sosyalizm arasında bir üçüncü yol oluşturmuştur. Buradaki amaç, “kapitalizmi sosyalize etmek” olmuştur. Bunu da güçlü ve müdahaleci devlet yapısı sistemi ile sağlamıştır. XIV. Louis’in başbakanı olan Jean-Baptiste Colbert’in, “ekonomik kudret, bölgesel kudretten daha önemlidir” şeklindeki sözleri, Fransa’nın politikalarını belirlemede günümüze kadar önemini korumuştur.⁶³

Avrupa bütünleşmesinin başladığı 1950’li yılların, Fransa için “bir karar verme dönemi” olduğu söylenebilir. Fransa başka ülkelere ihtiyaç duymadan yalnız kalabilecek kadar güçlü değildi. Almanya’nın gücü, sömürgelerin çöküş sürecine girmesi gibi nedenler Fransa’yı endişelendirmiştir. Sonuçta Fransa, izole olabilecek kadar güçlü olmadığını farkına vararak bütünleşme yoluna girmiştir. Bütünleşme yolunu ekonomik çıkarlar dışında ayrıca dört jeopolitik etken açmıştır: Avrupa yanlısı ideoloji, “Alman sorunu”nun kontrol altında tutulması, Fransa’nın bir süper güç olarak kalabilmesinin sağlanması ve Fransa’nın nükleer programının destek bulması.⁶⁴ Alman sorunu, aslında Fransa’nın siyasi bütünleşmeye yaklaşımındaki en önemli neden olmuştur. Almanya’nın bir daha Fransa ile savaşamayacak duruma getirilmesi ve Sovyetler Birliği’ne yaklaşmasını engellemek çok önemliydi. Nükleer silah programına mali destek bulmak,⁶⁵ tarım politikasını korumak, ABD’den

62 Gordon Kerr, *Charlemagne’den Lizbon Anlaşması’na Avrupa’nın Kısa Tarihi*, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011, s.136.

63 “Down With Dirigism”, *World Link*, Sep/Oct 99, s.28.

64 Andrew Moravcsik, *The Choice For Europe: Social Purpose & State Power From Messina To Maastricht*, UCL Press, London, 1999, s.104.

65 Andrew Moravcsik, *The Choice For Europe: Social Purpose & State Power From Messina To Maastricht*, UCL Press, London, 1999, s.105.

bağımsız bir güç olarak uluslararası arenada boy gösterme arzusu, ekonomik çıkarlar Fransa'nın Avrupa'daki birlik içinde yer almasını gerektiren nedenler olmuştur.

Avrupa'da siyasi bütünleşmenin gerçekleştirilmesi ve bu süreç içinde önemli adımların atılması için en çok çaba gösterenler, Fransız devlet adamları olmuştur. İlk hareketi başlatan Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman ile Fransız Planlama Komisyonu Başkanı Jean Monnet'dir.⁶⁶ Avrupa'da siyasi bir bütünleşme sağlanmasının, öncelikle ekonomik bağlar kurulması ile mümkün olduğunu düşünen bu iki devlet adamı 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasını gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca, de Gaulle, Mitterand, Giscard d'Éstaigne, Jacques Delors, Jacques Chirac gibi devlet adamları da Avrupa bütünleşmesinde önemli rol oynamış isimlerdir.

Fransa'nın AB ile ilişkileri, diğer bir ifadeyle AB içindeki rolü, Almanya ile doğrudan bağlantılıdır. Bugün AB'nin karar alma sürecinin sorunsuz bir şekilde devam edebilmesi için Fransa ile Almanya'nın kendi aralarında anlaşmış olması en önemli şarttır. II. Dünya Savaşı sonrası Fransa-Almanya ilişkileri, "bir daha asla savaşmamak" amacına dayanarak kurulmuştur. Zamanla her iki ülke değişmiş ve bu ilişki daha hassas hale gelerek, amacı ve boyutu da değişmiştir. Bugün Almanya güçlü konumdadır ve AB, Almanya çevresinde şekillenmektedir. Fransa gibi güçlü bir vatanseverlik (*patriotism*) geleneğine sahip olan bir ülkenin, kendi başlatmış olduğu Avrupa bütünleşmesi sürecinin artık Almanya "idaresinde" gerçekleşiyor olmasını kabullenmesi, belki de Fransa'nın endişeleri ile açıklanabilir. Fransa'nın, Almanya'nın kontrolünde ve gölgesinde kaldığının farkında olmasına rağmen buna tepki göstermemesi, Almanya'nın gücünden korkması olarak yorumlanmaktadır.⁶⁷ Almanya nüfus açısından, ekonomik olarak ve coğrafi pozisyonu itibarıyla Avrupa'nın en büyük ve en güçlü ülkesi gibi görünmekle beraber, diğer ülkelerin tarihten kaynaklanan endişeleri nedeniyle Almanya'nın rolünü sınırlandırmaya çalıştıkları da bir gerçektir.

Avrupa bütünleşmesi Fransa ve Almanya'nın birlikte girişimleri olmadan gerçekleşemezdi. Avrupa'nın en güçlü iki ülkesinin mutlaka birlikte hareket etmesi ve bütünleşme yolunda katalizör olması gerekmiştir. Fransa ile Almanya'nın iyi ilişkiler içine girmesinde en önemli adım de Gaulle ve Almanya'nın savaştan sonraki ilk başbakanı Konrad Adenauer tarafından atılmıştır. Her iki devlet adamı, Avrupa bütünleşmesinin, iki ülke arasında sağlanacak olan barış ve uzlaşma ortamına bağlı olduğunun bilinci ile hareket etmiştir. De Gaulle'ün Adenauer ile başlattığı diyalog ve yakın ilişkiler, aslında her iki ülke için de farklı amaçlar taşımıştır. Örneğin, Adenauer,

66 Jean Monnet, *Memoirs*, Richard Mayne (çev.), Collins, London, 1978, ss.240-241.

67 "Binding France In", *Economist*, Vol.328, Issue 7826, 8/28/93, ss.12-14.

Avrupa’da bir bütünleşme kurulması için Fransa ile işbirliği içinde olması gerektiğini bilerek, ancak bunu da ABD ile mevcut iyi ilişkilerini tehlikeye sokmadan yapmak istemiştir. De Gaulle ise, Almanya ile ilişkilerini sıkı tutarak, ABD’den daha fazla bağımsız olmayı amaçlamıştır.⁶⁸

Fransa ile Almanya arasındaki ilişkiler, Avrupa’nın en güçlü iki ülkesi olarak, AB’nin şekillenmesinde ve geleceğinin belirlenmesinde çok önemlidir. İki ülke arasındaki anlaşmazlığın tüm Avrupa kıtasını yıkıntıya götürmesi gibi, aralarındaki işbirliğinin ve iyi ilişkilerin de kıtayı huzur ve refaha götürmesi bir dereceye kadar mümkündür. Almanya’nın Özgür Demokrat Parti

Fransa ile Almanya arasındaki ilişkiler, Avrupa’nın en güçlü iki ülkesi olarak, AB’nin şekillenmesinde ve geleceğinin belirlenmesinde çok önemlidir. İki ülke arasındaki anlaşmazlığın tüm Avrupa kıtasını yıkıntıya götürmesi gibi, aralarındaki işbirliğinin ve iyi ilişkilerin de kıtayı huzur ve refaha götürmesi bir dereceye kadar mümkündür.

üyelerinden Otto Graf Lambsdorff’un, 1995 yılında Fransa ve Almanya ilişkilerinin önemi konusunda söylediği “eğer biz (Fransa ve Almanya) herhangi bir konu üzerinde anlaşmaya varırsak, bu konu gerçekleşmeyebilir; ancak anlaşmaya varamadığımız bir konu hiçbir zaman gerçekleşmez” cümlesi doğrudur.⁶⁹ Zaman zaman Almanya ile Fransa’nın ekonomik ve siyasi kültürünün ya da ulusal çıkarlarının farklı olması, kimi zaman iki ülkenin uzlaşmalarını güçleştirerek, Avrupa siyasi bütünleşmesini yavaşlatmaktadır. Fransa’nın tek endişesi, sadece geleneksel ulus-devletin giderek yok olması değil, belki de daha önemlisi, Avrupa’da bir federasyonun oluşturulması halinde bunun Almanya yönetiminde gerçekleşerek, Paris’i ikinci

derece bir konuma yerleştirecek olmasıdır.

İki ülke arasındaki ilişkilerin önemi, bu ilişkinin Avrupa entegrasyon sürecinin belkemiğini oluşturmasından ileri gelmektedir. Mevcut avro krizi nedeniyle ikili ilişkiler bugün çok daha önemli bir noktadadır. De Gaulle, Almanya’yı ata, Fransa’yı jokeye benzetmiştir. Merkel-Sarkozy birlikteliğinin Merkel-Hollande şeklinde sürmeyeceği genel kanıdır. Hollande’ın tasarruf tedbirlerine karşı çıkarak Avrupa genelini cesaretlendirmesi, bu konuda liderliği ele geçirmiş olması ve Almanya’nın yalnız kalabileceği düşüncesi nedeniyle Alman yönetiminin Hollande’a bakış açısının olumlu olduğunu söylemek mümkün değildir.⁷⁰

68 Alain Guyomarch, Howard Machin, Ella Ritchie, *France in the European Union*, Macmillan Press, London, 1998, s.109.

69 Justin Burke, “France And Germany Test The Cement Of A Peaceful Europe”, *Christian Science Monitor*, Vol. 87, Issue 121, 5/18/95, s.7.

70 Gavin Hewitt, “Euro Crisis: Can Merkel and Hollande Find Compromise?”, *BBC*, 15.5.2012.

Eğer Almanya ekonomi politikalarında ısrarcı olur ve esnekliği kabul etmezse o zaman Avrupa entegrasyon süreci ciddi sıkıntıya, hatta belki de daha kapsamlı bir krize girebilecektir. Ancak Almanya'da dahi ekonomik tedbirler konusunda değişiklikler önerilmekte ve enflasyona daha fazla tolere edebileceği söylenmektedir.⁷¹ Belki de Almanlar da bazı politikalarının işe yaramadığını düşünmeye başlamışlardır. Hollande ve diğer AB liderlerinin, esnekliği reddeden Almanya'nın yalnızlaşma riski ile karşı karşıya olduğunu Almanya'ya anlatmaları gerekmektedir.⁷² Almanya her ne kadar ödemelerin çoğunu yapan ve batık ülkelere para ayırabilen bir ülke olsa da, eleştirilmekten ve tepki almaktan kurtulamamıştır. En büyük öfkeyi Yunanistan göstermiştir. Almanya'nın az tüketmesi avro krizini olumsuz etkileyen sebeplerden biridir. Ancak bu durum kendilerine iletildiğinde, muhtemelen hükümetin vatandaşlarının tasarruf mu harcama mı yapacaklarına karışamayacağını söyleyeceklerdir.⁷³

Bugün Almanya, Avrupa'nın liderliğini güçlü bir şekilde ve neredeyse tek başına ele geçirmiş durumdadır. Hollande'ın buna meydan okuyup okumayacağı ise merak edilen noktadır.

Bugün Almanya, Avrupa'nın liderliğini güçlü bir şekilde ve neredeyse tek başına ele geçirmiş durumdadır. Hollande'ın buna meydan okuyup okumayacağı ise merak edilen noktadır. AB bütçesine en fazla katkıda bulunan, üstelik kurtarma paketlerini ödeyen ülkenin Almanya olması, ona kafa tutmayı zorlaştırmaktadır. Hollande'ın Almanya'nın mali konulardaki önerilerini kabul etme olasılığı yine de vardır. Üstelik bu önemli alandaki Alman önerilerini kabul ederse, bu sefer başka alanlarda esneklik kazanmış olacaktır.⁷⁴

Kriz sona erdikten sonra ortaya çıkacak olan Avrupa'nın, eskisinden çok daha farklı olması, bir başka ifadeyle "Almanlaşmış" olması endişesinin bir çok Avrupa ülkesini sarmış olması gerekir. Almanya, tarih boyu Avrupa'da bela kaynağı olmuş bir ülkedir. İlginç bir şekilde, Alman gazeteleri Fransa'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ve Yunanistan'daki ilk genel seçimlerin sonuçlarını "Alman karşıtı" ifadesi ile değerlendirmiştir. Almanya'nın çok zayıflaması da, çok güçlenmesi de komşuları tarafından tehlike olarak görülür. Almanya'nın bugün sahip olduğu gücün, diğer ülkeler tarafından AB içinde dengelenmesi, AB içinde yalnızlaştırılarak hareket kabiliyetinin

71 Charles Grant, "How Hollande should handle Merkel", *Centre for European Reform*, 14.5.2012, http://centreforeuropeanreform.blogspot.co.uk/2012/05/how-hollande-should-handle-merkel.html?utm_source=Web+site+sign+up+list+2011&utm_campaign=87012d3383-Insight_14_May_125_14_2012&utm_medium=email

72 Aynı kaynak

73 Aynı kaynak

74 Aynı kaynak

sınırlandırılması, belki de tüm Avrupa ülkelerini rahatlatacaktır. Bu nedenle Hollande’ın siyasi açıdan da diğer liderler tarafından üstü kapalı ve dolaylı da olsa, destek bulması mümkündür.

Fransa – ABD İlişkileri

Fransa’nın geleceğini incelerken, Almanya’dan veya AB’den bağımsız olarak ele almak nasıl mümkün değilse, ABD’yi dışlamak da analizleri eksik bırakacaktır. Fransa’nın ABD’ye bakış açısı, AB içindeki pozisyonunu ve diğer ülkelerle ilişkilerini etkileyecek kadar önemlidir. Avrupa entegrasyon sürecinin, Fransa-ABD rekabeti ve aynı zamanda Fransa-ABD işbirliği çerçevesinde gerçekleştiği dahi söylenebilir. Savaş sonrasında, Marshall yardımlarından büyük ölçüde faydalanan Fransa’da politikacılar da vatandaşlar da, yardımların karşılıksız yapılmadığının farkında olmuştur. ABD, Avrupa ülkelerini, savaş sonrası ekonomik sıkıntılardan çıkararak ve kıtada istikrar sağlayarak komünizmin pençesine düşmekten kurtarmayı düşünmüştür. Marshall yardımlarının bir koşulu, ülkedeki komünistlerin ihraç edilmesi olmuştur. Ancak ABD’nin bu şartı, ülkede ABD düşmanlığına neden olmuştur. ABD’nin Marshall yardımları ile Fransa’da amaçladığı, malî istikrarın sağlanması ve tüketici ekonomisinin yaratılması olmuştur.⁷⁵ ABD, aslında Fransa’da istikrar sağlayarak ve bir tüketici ekonomisi yaratarak, ülkede yapacağı yatırımları sağlama almayı, kendine pazar oluşturmayı hedeflemiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında de Gaulle ile birlikte başlayan “bağımsızlık politikası” çerçevesinde gerek ABD ile gerek ABD ile özdeşleştirilen NATO ilişkilerinde zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Ancak Fransa’nın bütçe ve ticaret açıklarını bir türlü kapatamaması, ülkenin ABD ve NATO ile ipleri daha fazla gevşetmesini engelleyen başlıca etken olmuştur. İki ülke arasındaki ekonomik ideoloji farklılığı, önemli bir anlaşmazlık olarak değerlendirilmelidir. ABD’nin serbest piyasa ekonomisi, Fransa’nın nispeten devlet müdahalesine dayanan korumacı ekonomi politikalarına taban tabana zıttır. ABD merkezli IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar Fransa tarafından kabul edilmesi mümkün olmayan mekanizmalar olmuştur. Fransızların %25’i, “kesinlikle” serbest piyasa ekonomisine karşı olduklarını ileri sürmektedirler.⁷⁶

Fransa’nın sanayileşme sürecinde diğer Avrupa ülkelerine göre geride kalmasının nedenlerinden biri, Amerikan sisteminin aksine zanaatkarların

75 Irwin M. Wall, *The United States and the Making of Postwar France, 1945 – 1954*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991, s.160.

76 Christian Clairviel, “Pourquoi les français sont-ils anticapitalistes?”, 22.4.2011.
<http://www.dogfinance.com/fr/article/pourquoi-les-francais-sont-ils-anticapitalist/1039/>

kişisel emekleriyle üretmekten gurur duydukları ve Fransızların birbirinin aynısı ürünlerin seri olarak üretildiği kitle üretimi düşüncesinden nefret eden bir kültüre sahip olmalarıdır.⁷⁷ Fransa'da, II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında ABD'nin, Fransa'nın zayıflığından faydalanarak, iç politikasına müdahil olduğuna ve Marshall yardımlarını aslında ABD'nin Avrupa üzerindeki hâkimiyetini arttırmak için planladığına inanılmıştır.⁷⁸ Fransa'da özellikle 1960'lı yıllarda yayınlanan pek çok kitap ve makale, Avrupa'da bir topluluğun kurulmasının en çok ABD'nin çıkarlarına olduğunu, Avrupa'nın bir Amerikan pazarı haline geldiğini, Avrupa'nın Amerikan hâkimiyeti, hatta işgali altında olduğunu savunmuştur.⁷⁹ Diğer taraftan, Fransa için hâlâ psikolojik ve sosyolojik etkileri atlatılmamış olan Cezayir travmasının da bir Amerikan boyutu bulunmaktadır. Fransızlar, Amerikalıların Cezayirli asilere destek verdiğine inanmış, savaşın uzaması, çirkinleşmesi ve hatta sonunda kaybedilmesinde Amerikan parmağı olduğu düşüncesi ülkede kendine yer bulabilmiştir.⁸⁰

Son yıllardaki Amerikan düşmanlığı ise, bir çok ülkede olduğu gibi, globalleşme karşıtlığı ile birleşmiştir. Fransızlar, hâkim Amerikan dili ve kültürünün, Fransız kültür ve geleneklerinin üzerinde olumsuz etki yapacağına inanmaktadır. Fransız düşüncesinde globalleşmeye direnmek demek, Anglo-Amerikan kültürünü reddetmek demektir. Fransa, globalleşmenin kendisine değil, Amerikan etkisine açık olarak serbest bir şekilde gerçekleşmesine karşıdır. Diğer bir ifadeyle Fransa, devlet kontrolünde globalleşme yanlısıdır. Nitekim, Fransız kültürü de devlet tarafından korunmaktadır. Amerikan etkisi altındaki globalleşmeye itiraz eden Fransa, Fransız etkisi altındaki globalleşme konusunda aynı şekilde düşünmemektedir. “Dünyaya kuralları koyan ve yayan Fransızlar olmalıdır” düşüncesinin hâlâ geçerliliğini koruduğu görülmektedir. G-20 Fransız başkanlığının yapmaya çalıştığı, tam da bu düşüncenin uygulanmaya konması olarak değerlendirilmiş; kısaca “global Jacobinism” şeklinde ifade edilmiştir.⁸¹ Güçlü bir kültürel kimlik yaratılması ve Amerikan kültürü etkisinde globalleşme karşıtlığının kuvvetlendirilmesi ve yaygınlaştırılması noktasında medyanın etkisinin büyük olduğu da belirtilmelidir.⁸²

77 Yaşar Gürbüz, *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*, İkinci Baskı, Beta, İstanbul, Aralık 1987, s.107.

78 Alain Guyomarch, Howard Machin, Ella Ritchie, *France in the European Union*, Macmillan Press, London, 1998, ss.112-113.

79 Atilla Eralp, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası, ATAUM Ders Notları, Ankara, 10 Mayıs 2000.

80 Konu ile ilgili tartışmalar için bkz. Irwin M. Wall, “De Gaulle, the ‘Anglo-Saxons’, and the Algerian War”, *The Journal of Strategic Studies*, Vol.25, No.2, June 2002, ss.118-137; Charles G. Cogan, “France, the United States and the Invisible Algerian Outcome”, *The Journal of Strategic Studies*, Vol.25, No.2, June 2002, ss.138-158.

81 Christian Clairviel, “Pourquoi les français sont-ils anticapitalistes?”, 22.4.2011; <http://www.dogfinance.com/fr/article/pourquoi-les-francais-sont-ils-anticapitalist/1039/>

82 Christian Clairviel, “Pourquoi les français sont-ils anticapitalistes?”, 22.4.2011; <http://www.dogfinance.com/fr/article/pourquoi-les-francais-sont-ils-anticapitalist/1039/>

Her ne kadar aslında iki ülke arasında ticarete ve yatırıma dayanan yoğun bir işbirliği olsa da, son dönemde globalleşme karşıtlığı ile karışmış olan Amerikan karşıtlığı, hiçbir zaman ABD'ye güvenmemiş olan de Gaulle'den miras kalmış olabilir. Nicolas Sarkozy'ye kadar, de Gaulle'den sonraki cumhurbaşkanları Amerikan karşıtlığını benimsememiş olsalar da, mümkün olduğunca Amerikan etkisinden uzak kalmaya çalışmışlardır. Fransa ile ABD arasındaki ilişkilerin en iyi olduğu Sarkozy öncesindeki dönem, Mitterand'ın başkanlığıdır. Ancak Mitterand dahi 1986 yılında Libya'yı bombalamaya giden Amerikan uçaklarının kendi hava sahasını kullanmasına izin vermemiştir.⁸³

Türkiye ile İlişkiler

Fransa'da cumhurbaşkanı ile parlamento yapısının değişmesi Türkiye'yi de etkileyecektir. Bu etki, özellikle AB ile ilişkiler ve Ermeni sorunu konularında belirginleşecektir. Sarkozy döneminde "kriz"de olduğu sık sık dile getirilen Türkiye-Fransa ilişkilerinin Hollande döneminde düzeleceği yönünde iyimser bir görüş hakimdir.

Sarkozy'nin, henüz cumhurbaşkanı seçilmeden önce, UMP'nin başkanlığına seçilir seçilmez yaptığı ilk açıklamalardan biri, Türkiye'nin üyeliğine karşı olduğunu söylemek olmuştur. Türkiye'nin Avrupa ile bağlantısının ve ilişkisinin devam etmesini, ancak üye olmamasını istediğini belirten Sarkozy, seçim kampanyası sırasında da bu meseleyi kullanmıştır. Cumhurbaşkanı seçildikten sonra, beklendiği kadar yumuşamamakla birlikte, dile getirdiği gibi de Türkiye'nin üyelik sürecini tamamen durduramamıştır. Başkanlığı süresince, Türkiye'ye üyelik dışında "imtiyazlı ortaklık" statüsü önermiş, Akdeniz Birliği adı altında kurulacak AB benzeri bir birliği alternatif olarak sunmuş, daha sonra farklı stratejiler üzerinde çalıştığını duyurmuştur. Bu arada belgelerden "katılım" kelimesinin çıkarılmasını sağlayabilmiş, tam üyeliği öngördüğünü düşündüğü beş müzakere başlığını bloke edebilmiştir. Sarkozy, bu süreçte Türkiye ile AB ilişkilerinin kopmasından endişe eden İsveç ve İngiltere gibi ülkelerle gerginliği dahi göze alabilmiştir. Sonuçta Sarkozy, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecini "fiilen" durdurmayı başarmıştır. Kıbrıs meselesi nedeniyle bloke edilen başlıklarla birlikte düşünüldüğünde, geriye müzakere edilecek az sayıda başlık kalmıştır. Sıranın bloke edilenlere gelmemesi için de, AB süreci iyice yavaşlamış, hatta durma noktasına gelmiştir.

83 Alain Guyomarch, Howard Machin, Ella Ritchie, *France in the European Union*, Macmillan Press, London, 1998, s.114.

Sarkozy, her ne kadar Türkiye'nin coğrafi olarak Avrupa'da bulunmadığı ve Türkiye'nin Avrupalı olmadığı gerekçesi ile AB üyeliğine itiraz ettiğini ileri sürse de, gerçekte daha başka sebepler var gibi görünmektedir. Herşeyden önce Fransa, geleneksel olarak hep genişlemeye karşı bir tutum sergilemiştir. İngiltere'ye, İspanya'ya ve Doğu genişlemesine direnmiş, bir çok çekinceye sahip olmuştur. Fransa'nın sadece Türkiye'ye değil, genel olarak genişlemeye karşı tavrının temelinde, Fransa'nın global düzlemde güç kaybetmekte olması vardır. Zaten zayıflamakta olan Fransa, Türkiye'nin katılımıyla daha da güçsüz konuma geleceğini düşünmektedir. Orta Doğu'da Türkiye'nin artan rolünden endişelenen Fransa'nın lideri Sarkozy, Türk liderlerinin Libya programını öğrenir öğrenmez, kendi programını değiştirip Türklerden önce gitme çabası içine girmiştir.

Sarkozy, Türkiye'nin üyeliğine karşı bir engel olması ümidiyle Âkil Adamlar Komitesini kurmuş, Türkiye'nin gelecekte AB içindeki yerini incelemek istemiştir. İtirazlar, Komitenin sadece Türkiye'yi değil, tüm AB'nin geleceğini ele alması konusunda olmuştur. Sarkozy, Komite raporundan Türkiye'nin üyeliğine karşı bir ses çıkacağını beklerken, müzakerelerin sürdürülmesi gerektiği sonucu çıkmıştır.

Sarkozy'nin AB konusunda Türkiye'ye verdiği zararın daha fazlasını Hollande'dan Ermeni meselesi konusunda beklemek mümkündür.

Yine de Sarkozy, bugüne kadarki liderlerin arasında, kendisinin de zaman zaman dile getirdiği gibi, en açık sözlü ve Türkiye'ye dürüst davranan liderlerden olmuştur. Sarkozy, Türkiye'ye terörle mücadelede destek olmuş, daha önceki liderlerin yapmadığı kadar Fransa'daki PKK örgütlenmelerinin üzerine gitmiştir. Sarkozy'nin Türkiye tarafından kabul edilemeyecek yönü, önceki Fransız yönetiminin atmış olduğu imzaları yok saymış olmasıdır.

Sarkozy ve partisinin Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olması Türkiye için en azından bir süre boyunca sıkıntı yaratmıştır. Sarkozy'nin AB konusunda Türkiye'ye verdiği zararın daha fazlasını Hollande'dan Ermeni meselesi konusunda beklemek mümkündür. Fransız parlamentosunda artık çoğunluğa sahip olan Sosyalistler, Ermeni meselesinin tırmandırılması konusunda şimdiye kadar Avrupa'nın en aktif hareket eden grubu olmuştur. Sosyalistler –tamamı olmamakla beraber– Türkiye'nin AB üyeliğini “şimdilik” desteklemeye devam etmektedirler. AB süreci, Sosyalistlerin sözde Ermeni soykırımını ve kendilerinin azınlık hakları olarak ifade ettikleri bazı adımları Türkiye'ye kabul ettirebilmenin tek yolu gibi görünmektedir.

Hollande ve Fransız sosyalistleri, gerek Fransa'da gerek AB düzeyinde hep

Ermenilerin tezlerini savunmuşlardır. Sosyalist milletvekillerinin genel düşüncesi “eğer Türkler soykırımı kabul etmezlerse kapı suratlarına kapanır” şeklindedir. Sosyalistlere göre “müzakereler Türk toplumunun ilerlemesine hizmet edecektir; bu bakımdan soykırımın tanınması da doğal olarak bu süreç içinde Türkiye’nin önüne gelecektir”.⁸⁴ Hemen hemen tüm Sosyalistler, bugün Fransa’nın maliye bakanı olan Pierre Moscovici gibi düşünmektedirler. Sözde soykırım meselesinin yanında, “rejimin başındaki askerler” ve Kürt azınlıklar gibi konularda derin reformlardan sonra üyelik söz konusu olabilecektir. Sosyalistlerin üyeliğe destek vermelerinin temelinde, Türkiye’nin, reddedilmesi durumunda İran tarzı bir rejim benimseyerek tehlikeli hale gelebileceği düşüncesi de etkilidir.⁸⁵

AB’nin Türkiye ile müzakerelere başlaması için sözde soykırımın tanınmasını şart koşması gerektiğini ileri sürenler de, Hollande liderliğindeki Sosyalistler olmuştur. Müzakerelere başladıktan sonra ise AB üyeliği ile sözde soykırımın kabulünü birbirine bağlamak için çabalamaktadırlar. 2006 yılında, Fransa’da soykırımı inkar etmenin suç sayılması şeklindeki yasayı ilk hazırlayan ve savunanlar yine Hollande’ın Sosyalist Partisi’dir. 2004 yılında, Sosyalist Parti’nin lideri iken, Fransız Taşnaksütyun lideri Murad Papazyan ile görüşerek Türkiye’yi sözde Ermeni soykırımını tanımaya çağıran bir metin imzalayan bir kez daha Hollande olmuştur. Bu metinde, müzakerelerin başlayabilmesi için Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesi kadar, Avrupa Parlamentosu’nun 1987 tarihli ilgili kararının da benimsenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.⁸⁶ Hollande’ın 15 senedir danışmanlığını yapan Murad Papazyan, 1970 ve 1980’lerde Türk diplomatlara suikast yapan Taşnakların Fransa’daki yöneticilerindendir. Hollande’ın Ermeni meselesi ile ilgili görüşlerinin oluşmasında Papazyan’ın etkisinin büyük olduğu ileri sürülmektedir.⁸⁷

24 Nisan’ın, seçimlerin iki turu arasında kalan döneme denk gelmesi, Sarkozy’nin Ermeni soykırımı anma törenlerine katılması ve ihtiyacı olan oyları Ermenilerden isteyebilmesi için fırsat olmuştur. Sarkozy’nin bu hareketi üzerine, Hollande da soykırım anıtını ziyaret etmek zorunda kalmıştır. Seçilmesi durumunda, soykırımın inkarını suç sayan yasayı, bu sefer Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmeyecek şekilde, daha iyi bir çalışma yaparak hazırlama sözünü vermiştir. Ancak Hollande, Sarkozy ile paylaştıkları bu vadin de ilerisine giderek, Sarkozy’nin konu etmediği başka sözler de vermiştir. Cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda, her sene 24

84 Eric Aeschimann, “Turquie: PS et UMP Tourment Casaque”, *Libération*, 9.6.2004

85 “Moscovici: ‘Türkiye’nin Kabul Edilmesi, İlimli İslam’ın Entegre Edilmesine İmkan Tanır’”, *AB Haber*, 15 Ağustos 2004.

86 “M. Hollande Exige la Reconnaissance du Génocide Arménien”, *Le Monde*, 4.6.2004.

87 Ariane Bonzon, “Les têtes turques de Hollande”, 23.6.2012, <http://www.slate.fr/story/58263/hollande-turquie>

Nisan'da yapılan soykırımı anma törenlerine katılacağını, soykırımın 100. yılı anısına Paris'te, maliyeti Fransız devleti tarafından karşılanmak üzere bir anıt-müze yaptıracağını, Türkiye'nin AB üyeliğini soykırımı tanıma şartına bağlayacağını ve Karabağ'da yeniden çatışma yaşanmaması için özel bir dikkat göstereceklerini söylemiştir. Hollande'ın bu son sözü Aliyev'in, "barışçı yolların sonuçsuz kalması durumunda, Azerbaycan topraklarının güç kullanılarak kurtarılabilir" şeklindeki açıklaması düşünüldüğünde, böyle bir durumda, Fransa'nın Ermenistan tarafında yer alacağını ifade etmesi anlamına gelmektedir.⁸⁸

Seçilmeden önce Fransa'daki Türk derneklerinin sözcüsüne bir mektup gönderen Hollande, Türkiye'nin AB adaylığını desteklediğini, Türkiye ile yeniden yakınlaşmak için çalışacağını, soykırımı suç sayan yasanın anayasaya uygun olarak yeniden gündeme getireceğini, ancak bu yasanın Türkiye'yi hedef almadığını belirtmiştir.⁸⁹ Hollande; Ermenilerin, İslamfobisi nedeniyle Türk düşmanlığını da içeren yabancı düşmanlarının ve tüm ezilenlere acıma duygusu hisseden sol kesimin oyları için açıkça soykırım iddialarını savunmuş, ancak daha az sayıda ve dolayısıyla seçmen olarak düşünüldüğünde daha önemsiz olan Türklerin oyları için el altından bir mektup göndermiştir. Her ne kadar oy kaygısı ile yapılmış bir hareket olsa da, Türkiye'ye zarar vermektedir. Hollande gibi liderler, seçmenlerine, Türkiye'nin soykırımcı, tarihini reddeden, hatasını kabul etmeyen, Avrupa'nın insan haklarına saygı üzerine kurulu kültürüne ve değerlerine yabancı bir ülke olduğu görüntüsünü vermekte, hatta bu görüntüyü yerleştirmektedirler. Türkiye'nin AB üyeliğinin halk oylamasına sunulması durumunda, bu fikirlere inanmış halkın "evet" oyu vermesi beklenmeyecektir.

Hollande'ın seçildikten sonraki tutumuna bakıldığında, aslında Sarkozy döneminde meydana gelen tahribatın düzeltilmesi arzusunda olduğu görülmektedir. Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Laurant Bili, Hollande'ın Türkiye ile yakınlaşmak istediğini, sözde soykırım konusunu daha sakin bir şekilde takip edeceğini söylemiştir.⁹⁰ Ancak, Bili'nin sözleri gerçekçilik içermemektedir, çünkü soykırımın inkar edilmesini suç sayan yasanın çıkarılması, iyi ilişkilerin kurulmasını ya da sürdürülmesini imkansız hale getirecektir.⁹¹ *Le Monde* gazetesinin Fransız Dışişleri Bakanı Laurent Fabius ile yaptığı röportajda, "bir yandan soykırımın inkar edilmesini cezalandırırken, diğer taraftan ilişkileri düzeltmenin nasıl mümkün olacağı" sorusu sorulmuştur. Fabius, bunun hiç kolay olmayacağını, zaten Anayasa

88 Ömer E. Lütem, Olaylar ve Yorumlar, *Ermeni Araştırmaları*, No.41, 2012, ss. 51, 57.

89 Arzu Çakır Morin, "Hollande'dan Mektup Var", *Hürriyet*, 5.5.2012.

90 "Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Bili: Hollande Türklere Olumlu Bakıyor", *AB Haber*, 14.5.2012.

91 Ömer E. Lütem, Olaylar ve Yorumlar, *Ermeni Araştırmaları*, No.41, 2012, s.55.

Mahkemesi kararının dikkate alınacağını söylemiştir.⁹² Belirtilmesi gereken önemli bir nokta, yakın zamanda Fransa'da seçim gerçekleşmeyeceğinden, Ermeni oylarına ihtiyaç duyulmayacağıdır. Bu durumda, yeni yönetimin, Ermeni desteğindense, Türkiye ile ilişkilerin düzeltilmesine öncelik vereceği düşünülmektedir.⁹³

Türkiye ile Fransa arasındaki ilişkilerin önemli bir ayağını Ermeni meselesi, diğer önemli ayağını AB üyeliği konusu oluşturmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği konusunun en yoğun olarak tartışıldığı ülkelerin başında Fransa gelmektedir. Fransa'daki hem sağ hem sol partilerin büyük çoğunluğu, kimi zaman farklı sebeplerle Türkiye'nin üyeliğine karşı durmaktadırlar. Sağ partiler genellikle din ve kültür farklılığını gerekçe olarak ileri sürerken, sol partiler azınlık hakları ve sözde Ermeni meselesi gibi konuları ön plana çıkarmaktadırlar.

Türkiye ile Fransa arasındaki ilişkilerin önemli bir ayağını Ermeni meselesi, diğer önemli ayağını AB üyeliği konusu oluşturmaktadır.

Aslında Fransa, genişleme süreçlerinin tamamına geleneksel olarak karşı çıkmış bir ülkedir. Avrupa entegrasyon sürecinin ilk dönemlerinde, altı üyeli bir örgütlenme içinde, lider ülke olarak topluluğun ortak politikalarını tek başına şekillendirirken, iki Almanya'nın birleşmesi, daha sonra 2004 genişlemesi ile bu pozisyonu sarsılmıştır. Fransa'da, Türkiye gibi büyük bir ülkenin üye olması ile, zaten sarsılmış olan konunun kaybedilmesi endişesi bulunmaktadır.

Sarkozy gibi, Türkiye'nin AB üyeliğine doğrudan ve açıkça itiraz eden bir liderin arkasından, Hollande gibi üyelik meselesine daha ılımlı yaklaşır gibi görünen bir ismin gelmesi Türkiye'de olumlu olarak karşılanmıştır. Sarkozy'nin müzakere sürecinin dışında bıraktığı beş başlığın Hollande tarafından yeniden gündeme alınacağı ileri sürülmektedir. Ancak, Hollande'ın da Türkiye'nin AB üyeliğine gerçek anlamda onay verdiği söylenemez. Hollande tarafından AB üyeliği için öne sürülen şartların kabul edilmesi neredeyse imkansız olduğundan, üstelik Hollande'ın da bunu bilmesinden dolayı, yeni cumhurbaşkanının da aslında Türkiye'nin üyeliğine karşı çıktığı sonucuna varılabilir. Öte yandan, Hollande Sarkozy kadar açık ve dürüst olmadığından, hem Türkiye'nin üyeliğine üstü kapalı bir şekilde karşı çıkmakta, hem de bu süreci, bazı kesimlerin çıkarları için kullanmaya çalışmaktadır.

92 Natalie Nougayrède ve Thomas Wieder, Laurent Fabius ile röportaj, "Laurent Fabius: sur la Syrie, 'la France est favorable à ce que la CPI soit saisie'", *Le Monde*, 29.5.2012.

93 Ömer E. Lütem, Olaylar ve Yorumlar, *Ermeni Araştırmaları*, No.41, 2012, s.58.

Yapılan kamuoyu yoklamalarının doğru olduğunu kabul edersek, Fransız halkının %70-80 gibi bir çoğunluğunun Türkiye'nin AB üyeliğine itiraz ettikleri ortaya konmaktadır. Bu gerçeği göz önünde bulundurarak ve ana muhalefet partisinin – yani başlıca rakibinin – Türkiye'nin AB üyeliğine itiraz eden kesimden olduğunu düşünerek, Hollande'nin Türkiye'nin AB üyeliğine açık destek vermesi beklenmemelidir. Hollande; Türkiye'nin AB üyeliği sürecine insan hakları, azınlık hakları, Kıbrıs, Ermeni sorunu gibi konuları önplana çıkardıktan sonra, Sarkozy'nin bloke ettiği beş başlığı kaldırabilir. Diğer bir önemli nokta, Hollande'nin kendi başkanlığı döneminde Türkiye'nin AB üyesi olamayacağını söylemesidir.⁹⁴ Hollande, “halen müzakereler devam etmekle birlikte, koşullar yerine getirilmediğinden ve beş sene içinde de yerine getirecek gibi görünmediğinden” üyeliğin kendi döneminde gerçekleşmeyeceğini,⁹⁵ hatta 2020'den önce gerçekleşmeyeceğini söylemektedir.⁹⁶ Bu düşüncesi ve inancı, yeni cumhurbaşkanının sorumluluk almasının önüne geçecektir.

Hollande'nin, Türkiye'de sanıldığı gibi aksine, Türkiye'nin AB üyeliğinin destekçisi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak her ne kadar Sarkozy ile aynı düşünceye sahip olsa da, Hollande'nin farklı uslubu, dışarıdan algıyı önemli ölçüde etkilemektedir. CERİ (Uluslararası Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi) Türkiye uzmanı Jean-François Bayart, Hollande'nin Türkiye konusundaki düşüncelerinin uzun zamandır aynı olduğunu belirtmektedir. 2004 yılında Sosyalist Parti Türkiye'nin AB üyeliği konusunda bölündüğünde, Hollande'nin aldığı tavrı hatırlatmaktadır. Her ne kadar hiçbir zaman açıkça üyeliğe karşı çıktığını ifade etmemişse de, aslında bu üyeliğe itiraz ettiğini koyduğu şartlarla ifade etmiştir.⁹⁷ Avrupa Anayasası tartışmaları sırasında, henüz Fransa'da halkoylamasına gidilmemişken, Laurent Fabius anayasa ile Türkiye arasında bağlantı kurmaya çalışırken, Hollande Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediğini ifade etmiştir.⁹⁸ Ancak aynı Hollande birkaç ay sonra Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın Türkiye'nin üyeliğinin halkoylamasına sunulması kararına katıldığını açıklamıştır.⁹⁹

Hollande dönemine ilişkin Türkiye-Fransa ilişkileri konusunda tahmin yapılacak olursa, ilişkilerin düzelmeyeceğini ileri sürebiliriz. Sarkozy döneminde olduğu kadar, her iki tarafta da “kriz” kelimesi telaffuz

94 Sylvia Zappi, “La position de Hollande sur la Turquie : entre ouverture et fermeté”, *Le Monde*, 2.5.2012.

95 “UE : Hollande dit non à l'adhésion de la Turquie”, 12.4.2012, <http://www.europe1.fr/Politique/UE-Hollande-dit-non-a-l-adhesion-de-la-Turquie-1032635/>

96 CERİ (Uluslararası Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi) Türkiye Uzmanı Jean-François Bayart ile röportaj, Anne-Gaëlle Rico, “Turquie-UE: ‘Hollande n'est pas un fervent partisan de l'adhésion’”, *Journal du Dimanche*, 13.4.2012.

97 Aynı kaynak

98 “Le Processus d'adhésion de la Turquie à l'UE Avive les Tensions au PS et à Droite”, *Le Monde*, 8.10.2004.

99 Eric Aeschmann ve Thomas Lebegue, “De Droite à Gauche, des Réticences”, *Libération*, 2.10.2004.

edilmeyebilir. Ancak bunun nedeni, Hollande'ın Türkiye'ye yaklaşımının Sarkozy'den farklı olması değil, başka sebeplerdir. Öncelikle, Fransa'nın ilgilenmesi gereken, ekonomik kriz gibi daha ciddi sorunları bulunmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği konusu, önem sırasında sonlara düşmüş olmalıdır. Diğer taraftan Hollande, kendi cumhurbaşkanlığı döneminde üyelik olmayacağına inandığından, beklentiler ve sorumluluklar da düşük olacak, sorunlar daha kolay bir şekilde idare edilebilecektir. Ayrıca, Hollande'ın uluslararası düzlemde kabul gören bir üslûbe sahip olması, gerginlik seviyesinin yükselmesinin önüne geçecektir. Türkiye'nin Çin ve ABD'den sonra, Brezilya'dan önce, Fransa'nın üçüncü ticaret ortağı olması¹⁰⁰ ilişkilerin düzeltilmesi yönünde önemli bir baskı unsurudur. Yeni Dışişleri Bakanı Laurent Fabius'un dile getirdiği gibi, Türkiye'nin "ekonomik ve diplomatik açılardan özellikle Suriye ve İran meselelerinde temel bir role sahip olması, Fransa'nın Türkiye ile yeniden anlaşma sağlamasını gerektirmektedir."¹⁰¹

SONUÇ

Fransa'daki cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri Fransa açısından değerlendirildiğinde, mevcut kriz dönemi sebebiyle yeni yönetimin başarısının çok önemli olduğu ileri sürülebilir. Fransa'nın, mevcut krizi başarılı bir şekilde yönetmesi ya da krizin içine daha fazla girmesi, bundan sonraki seçimleri etkileyecektir. Hollande'ın başarısız olması durumunda, sağ veya sol, aşırı uçların yükselişi söz konusu olabilecektir. Avrupa genelinde kimlik, milliyet, göçmenler gibi konulara odaklanan, gerçeklerden uzak, popülist siyasi partiler yükselmektedir.¹⁰²

Kriz ve işsizlik nedeniyle en fazla zarar görenlerin protesto oyları radikal sağ ile birlikte radikal sola kayacaktır. Sosyalistler, sağcı politikalar uygulayarak merkeze yaklaştıkça, "eski" solcular aşırı uçlara yönelmektedirler. Troçkistler sadece son dönemlerde değil, daha uzun zamandan beri sosyalist devrim ve proleterya diktatörlüğü gibi hedeflerinin bulunduğunu ileri sürseler de, 10 sene öncesinde %9 civarında bir kamuoyu desteğine sahip olmuşlardır. Öte yandan 2003 yılı verilerine göre, %22 gibi yüksek bir oran, hiçbir zaman aşırı sola ilgi duymamış olup da oy verebilecek olanları temsil etmektedir.¹⁰³ Kapitalist sistem, kendisine yöneltilen

100 CERİ (Uluslararası Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi) Türkiye Uzmanı Jean-François Bayart ile röportaj, Anne-Gaëlle Rico, "Turquie-UE: 'Hollande n'est pas un fervent partisan de l'adhésion'", *Journal du Dimanche*, 13.4.2012.

101 Natalie Nougayrède ve Thomas Wieder, Laurent Fabius ile röportaj, "Laurent Fabius: sur la Syrie, 'la France est favorable à ce que la CPI soit saisie'", *Le Monde*, 29.5.2012.

102 Tariq Ramadan, "The Cancer of Populism is Devouring the West", *ABC Religion and Ethics*, 3.5.2012, <http://www.abc.net.au/religion/articles/2012/05/03/3494679.htm>

103 Amelia Gentleman, "Trotskyists Spike French Socialists", *The Guardian*, 4.11.2003.

eleştirilerin üstesinden gelemeyen, dünya genelinde bu tür anti-kapitalist ve “insancıl” hareketlerin yükselmesi beklenebilir.

Hollande döneminin başarısız olması, aşırı sol kadar, Le Pen gibi aşırı sağ politikacıları da iktidara taşıyabilecektir. Ekonomik durgunluk, işsizlik, yüksek suç oranları ve AB politikaları gibi nedenler devam ettiği müddetçe, aşırı sağın güç kaybetmesi beklenmemelidir. Ancak Sarkozy'nin partisinin daha da sağa kayma olasılığının bulunduğunu düşündüğümüzde, aşırı sağ adı altındaki partilerin zayıflamasını, ancak aşırı sağın söylemlerinin merkez sağda bile yer bularak yaygınlaşması, “normalleşmesi” daha büyük bir olasılık gibi görünmektedir.

ABD'nin başını çektiği liberal kültürde, krizler ve ekonomik sorunlar, çoğunlukla bireylerin hatası olarak görülmektedir. Kıta Avrupasında, özellikle de Fransa'da fakirlik; sistemin, hükümetin sorumluluğundadır. İlk kez Sarkozy, bir cumhurbaşkanı olarak “Fransız halkı yeterince çalışmıyor” diyerek, Amerikan bakış açısı ile sorumluluğu vatandaşlara yüklemiştir. Fransızlar, ekonomik durumlarından hükümeti sorumlu görmeye devam etmektedirler. İşte bu nedenle, kriz ile ilgili gelişmeler Hollande'ın ve Sosyalist hükümetin üzerinden değerlendirilecektir, ve aşırı uçlardaki partiler krizin devam etmesi ile güçlenebileceklerdir.

Sağ ile sol arasında farkın kalmadığı “konsensus ideolojisi”nin en önemli özelliği toplumsal sorunların yapısal kökenlerini gözardı etmesi ve gelecek tartışalarının gündemden düşmesine neden olmasıdır.¹⁰⁴ Bu çerçevede AB politikaları, önemli bir iç politika malzemesi olması açısından önem kazanmaktadır. Merkezde bulunan sağ partiler de sol partiler de Avrupa bütünleşmesini desteklemektedirler. Sosyalistlerin AB'ye bağlılıkları onların sol kanattan uzaklaşmalarına neden olurken, sağdakilerin de sağcı görüşlerden kopmalarına yol açarak, her iki tarafı birbirine yaklaştırmıştır.¹⁰⁵ Tartışılmayan AB politikaları, üyeliğe karşı çıkan aşırı sağ ve aşırı sol hareketlere oy kazandırmıştır. AB kaynaklı bir ekonomik krizin varlığı, AB'ye itiraz eden radikallerin güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

Sadece Hollande'ın değil, ekonomik krizi ve sıkıntıları yakından hisseden Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya ve krizi telafi edebilecek ekonomik güce sahip Almanya gibi ülkelerdeki hükümetlerin başarısı da, belki tarihî bir dönüm noktası olabilecek kadar önemlidir. Krizin devam etmesi ve insanların mutsuzluklarının sürmesi durumunda siyasi arena radikallere kalabilecek, aynı zamanda AB içindeki çatlaklar bölünmeye kadar gidebilecektir. Belki de AB'nin sonunun gelmesi, milliyetçi ideolojinin yükselmesi, ülkelerin kendi

104 Ahmet İnsel, “Fransa Seçimleri: Avrupa Asıl Şimdi Yol Ayrımında”, *Birikim*, Mayıs 2002, s.8.

105 “Asterix Le Gaullist”, *Economist*, Vol.326, Issue 7804, 3/27/93, s.14.

içine kapanması, kapitalist sistemin gözden geçirilmesi, devletçiliğe dönüş gibi, “modası geçmiş” eğilimlerin yeniden gündeme gelmesi bu dönemin başarısına göre söz konusu olabilecektir.

Türkiye ile Fransa ilişkilerine bakıldığında, öncelikle Sosyalist Parti’nin Türkiye’nin AB üyeliğine destek vermeyip, destek verir gibi görüldüğü belirtilmelidir. Örneğin 1992 yılında Sosyalist Cumhurbaşkanı François Mitterrand, Türkiye’nin Avrupa’yı yakından ilgilendirdiğini ve Avrupa’nın sınırlarının coğrafi ya da kültürel önyargılarla çizilemeyeceğini söylemiştir.¹⁰⁶ Ancak Türkiye’nin hızlı bir şekilde iç siyaset malzemesi haline gelmesinin etkisiyle Sosyalistler arasında bölünmeler başlamıştır. Sosyalistlerin çoğu, bu üyeliği desteklediklerini ilan etmelerine rağmen, sert koşullar öne sürmektedirler. Sözde Ermeni soykırımının tanınması bu koşullar arasındaki en marjinal taleptir. Sosyalistlerin ve Hollande’ın genel bakış açısı, Türkiye’nin üye olması için köklü bir değişim geçirmesi, bunun için de uzun zamana ihtiyaç olduğu yönündedir. Bu durumda, aslında Türkiye ile Fransa ilişkilerindeki gerginliğin hafifleyerek de olsa devam etmesi beklenebilirdi. Ancak belirtilmesi gereken en önemli nokta, AB üyeliğinin eskisi kadar önemsenmemesi ve gündemin alt sıralarına düşmüş olmasıdır. Böylece AB meselesi Fransa ile gerginlik yaratacak en önemli sorun olmaktan çıkmaktadır. Öte yandan, sözde Ermeni soykırımı meselesi ve bu konuyu AB çapında mesele haline getirenlerin iktidardaki Sosyalistler olması ilişkilerin kısa vadede “iyi” denebilecek düzeye gelmeyeceğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

---

106 Claire Tréan, “De Gaulle, Mitterrand, Juppé et Chirac ont Plaidé pour l’intégration de la Turquie”, *Le Monde*, 7.10.2004.

KAYNAKÇA

- “Asterix Le Gaullist”, *Economist*, Vol.326, Issue7804, 3/27/93.
- “Binding France In”, *Economist*, Vol.328, Issue 7826, 8/28/93.
- CIA World Fact Book,
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/fr.html>
- “Down With Dirigism”, *World Link*, Sep/Oct 99.
- Dünya Bankası resmî internet sayfası,
<http://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS>
- “France Approves Tough Crime Bill”, *BBC News*, 23.10.2003.
- “France: François Hollande’s Opportunity”, *The Guardian*, 11.6.2012.
- “France’s Emperors”, *Economist*, Vol.352, No.8133, 21.8.1999.
- Fransa İçişleri Bakanlığı resmî internet sitesi, Ministère de L’Intérieur,
http://www.interieur.gouv.fr/sections/a_votre_service/elections/resultats/
- “Fransa’nın Ankara Büyükelçisi Bili: Hollande Türklere Olumlu Bakıyor”,
AB Haber, 14.5.2012.
- “French Political Culture”, *The Guardian*, 1 Ekim 2003.
- “L’Etat Et La Vie Politique”, Fransız Dışişleri Bakanlığı resmî internet sayfası;
- “Le Processus d’adhésion de la Turquie à l’UE Avive les Tensions au PS et à Droite”, *Le Monde*, 8.10.2004.
- “Les Chinois croient plus dans le capitalisme que les Américains”,
L’Expansion.com, 7.4.2011, http://lexpansion.lexpress.fr/economie/les-chinois-croient-plus-dans-le-capitalisme-que-les-americains_252018.html
- “M. Hollande Exige la Reconnaissance du Génocide Arménien”, *Le Monde*, 4.6.2004.
- “Moscovici: ‘Türkiye’nin Kabul Edilmesi, İlimli İslam’ın Entegre Edilmesine İmkan Tanır””, *AB Haber*, 15 Ağustos 2004.

PS resmî internet sayfası, <http://www.parti-socialiste.fr>

Senato resmî internet sitesi, Mode d'élection des Sénateurs,
<http://www.senat.fr/role/senate>.

“UE : Hollande dit non à l'adhésion de la Turquie”, 12.4.2012,
<http://www.europe1.fr/Politique/UE-Hollande-dit-non-a-l-adhesion-de-la-Turquie-1032635/>

UMP resmî internet sayfası, <http://www.u-m-p.org/index.php>

“Vive La Difference?”, *Economist*, Vol 344, Issue 8027, 07/26/97.

“We Told You All Along”, *Economist*, 1/27/96, Vol.338, Issue7950.

1958 Fransız Anayasası.

ADDINALL, N. A.: “Le Rassemblement Pour La République”, *French Political Parties*, N. A. Addinall (ed.), University Of Wales Press, Cardiff, 1995, s.38.

AESCHIMANN, Eric VE Thomas Lebegue: “De Droite à Gauche, des Réticences”, *Libération*, 2.10.2004.

AESCHIMANN, Eric: “Turquie: PS et UMP Tournent Casaque”, *Libération*, 9.6.2004.

ARCHAMBAULT, Édith vd.: “France: From Jacobin Tradition to Decentralization”, *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*, Lester M. Salamon vd. (der.), Johns Hopkins Centre for Civil Society Studies, Baltimore, 1999.

BALL, George W.: *Güç Disiplini: Modern Dünya Yapısının Temelleri*, (Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı tarafından tercüme ve redakte edilmiştir), Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı Basımevi, Ankara, 1998.

BARTER, Sheila: “France Wrestles with Pension Question”, *BBC News*, 28.5.2003.

BENOIST, Alain: “What is Sovereignty?”, *Telos*, No.116, Yaz 99.

BERNSTEIN, Richard: “Europe's Retired Face Pension Squeeze”, *New York Times*, 30.6.2003.

- BONZON, Ariane: “Les têtes turques de Hollande”, 23.6.2012, <http://www.slate.fr/story/58263/hollande-turquie>
- BRAUDEL, Fernand: *Uygurlukların Grameri*, Mehmet Ali Kılıçbay (çev.), 3. Baskı, İmge, Ankara, 2006.
- BURKE, Justin: “France And Germany Test The Cement Of A Peaceful Europe”, *Christian Science Monitor*, Vol. 87, Issue 121, 5/18/95.
- CLAIRVIEL, Christian: “Pourquoi les français sont-ils anticapitalistes?”, 22.4.2011.
- COGAN, Charles G.: “France, the United States and the Invisible Algerian Outcome”, *The Journal of Strategic Studies*, Vol.25, No.2, June 2002.
- COLE, Alistair: *French Politics and Society*, Prentice Hall, Essex, 1998.
- DE PORTE, A.W.: *De Gaulle's Foreign Policy: 1944 – 1946*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1968.
- ERALP, Atilla: Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası, ATAUM Ders Notları, Ankara, 10 Mayıs 2000.
- EROĞUL, Cem: *Çağdaş Devlet Düzenleri*, Üçünü Bası, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001.
- GENTLEMAN, Amelia: “Trotskyists Spike French Socialists”, *The Guardian*, 4.11.2003.
- GOLDSTEIN, Emmanuel: “The Coming Euro-Crash: Why the European Union is Going to Really Hate the French”, 12.1.2000, <http://www.freerepublic.com/forum/a387eb0a655a4.htm>
- GOUBERT, Pierre: *The Course Of French History*, Fransızca'dan Çeviren: Maarten Ultee, Routledge, London and New York, 1988.
- GÖZE, Ayferi: *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Genişletilmiş Yedinci Baskı, Beta, İstanbul, 1995.
- GRANT, Charles: “How Hollande should handle Merkel”, *Centre for European Reform*, 14.5.2012, http://centreforeuropeanreform.blogspot.co.uk/2012/05/how-hollande-should-handle-merkel.html?utm_source=Web+site+sign+up+list+2011&utm_campaign=87012d3383-Insight_14_May_125_14_2012&utm_medium=email

GUYOMARCH, Alain, Howard Machin, Ella Ritchie: *France in the European Union*, Macmillan Press, London, 1998.

GÜNİYOL, Vedat (hazırlayan): *Devrim Yazıları: Robespierre, Saint-Just, Marat, Danton, Babeuf*, Belge Yayınları, İstanbul, Temmuz 1989.

GÜRBÜZ, Yaşar: *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*, İkinci Baskı, Beta, İstanbul, Aralık 1987.

HAINED, W. Scott: *The History Of France*, Greenwood Press, Westport, Connecticut, 2000.

HEWITT, Gavin: “Euro Crisis: Can Merkel and Hollande Find Compromise?”, *BBC*, 15.5.2012.

HICKINS, Michael: “Retiring Your Pension Plan”, *Management Review*, Cilt 88, No.3, Mart 1999.

HOUDAILLE, Thomas: “Le marché intérieur européen au cœur de la future croissance européenne”, *Le Monde*, 15.5.2012.

<http://www.dogfinance.com/fr/article/pourquoi-les-francais-sont-ils-anticapitalist/1039/>

<http://www.france.diplomatie.fr/france/fr/instit/instit06.html>

İNSEL, Ahmet: “Fransa Seçimleri: Avrupa Asıl Şimdi Yol Ayrımında”, *Birikim*, Mayıs 2002.

JENKINS, Simon: “The British, as Ever, Need Some French Lessons”, *The Times*, 26.4.2002.

JUDITH, Aeschimann Ericperrignon: “Jospin aux Francais: mobilisez-vous! A propos de Michelin, il affirme que l’Etat ne peut pas tout”, *Libération*, 14.9.1999.

KERR, Gordon: *Charlemagne’dan Lizbon Anlaşması’na Avrupa’nın Kısa Tarihi*, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011.

LILLA, Mark: “The Strange Birth Of Liberal France”, *Wilson Quarterly*, Vol.18, Issue4, Autumn 94.

LÜTEM, Ömer E.: Olaylar ve Yorumlar, *Ermeni Araştırmaları*, No.41, 2012.

- MARX, Karl: *Fransa'da İç Savaş*, Kenan Somer (çev.), Sol Yayınları, Ankara, 1991.
- MERMIER, Guy R.: *France: Past & Present*, Peter Lang, New York, 2000.
- MONNET, Jean: *Memoirs*, Richard Mayne (çev.), Collins, London, 1978.
- MORAVCSIK, Andrew: *The Choice For Europe: Social Purpose & State Power From Messina To Maastricht*, UCL Press, London, 1999.
- MORİN, Arzu Çakır: "Hollande'dan Mektup Var", *Hürriyet*, 5.5.2012.
- NOUGAYRÈDE , Natalie ve Thomas Wieder: Laurent Fabius ile röportaj, "Laurent Fabius: sur la Syrie, 'la France est favorable à ce que la CPI soit saisie'", *Le Monde*, 29.5.2012.
- PINDER, John: *The Building Of The European Union*, Üçüncü Baskı, Oxford University Press, New York, 1998.
- PLATONE, François: "Public Opinion And Electoral Change", *Developments In French Politics*, Peter A. Hall vd. (der.), Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, Macmillan, Houndmills, 1994.
- PRICE, Roger: *1848 Devrimleri*, Nail Kantemir (çev.), Babil Yayınları, İstanbul, 2000.
- RAMADAN, Tariq: "The Cancer of Populism is Devouring the West", *ABC Religion and Ethics*, 3.5.2012, <http://www.abc.net.au/religion/articles/2012/05/03/3494679.htm>
- RICO, Anne-Gaelle Rico: CERİ (Uluslararası Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi) Türkiye Uzmanı Jean-François Bayart ile röportaj, "Turquie-UE: 'Hollande n'est pas un fervent partisan de l'adhésion'", *Journal du Dimanche*, 13.4.2012.
- SAFRAN, William: "Part Two: France", *Politics in Western Europe*, M. Donald Hancock vd. (der.), İkinci Baskı, Macmillan, London, 1998.
- SAVAŞ, Vural Fuat: *Çağımızın Deneyi Euro*, Siyasal Kitabevi, İstanbul, 1999.
- TRÉAN, Claire: "De Gaulle, Mitterrand, Juppé et Chirac ont Plaidé pour l'intégration de la Turquie", *Le Monde*, 7.10.2004.

TSOUKALIS, Loukas: “Economic And Monetary Union: Political Conviction And Economic Uncertainty”, *Policy Making In The European Union*, Helen Wallace and William Wallace (eds.), Oxford University Press, Oxford, 2000.

VERON, Michel: “Hollande et les riches, je t’aime moi non plus”, *L’Express*, 28.2.2012.

WALL, Irwin M.: “De Gaulle, the ‘Anglo-Saxons’, and the Algerian War”, *The Journal of Strategic Studies*, Vol.25, No.2, June 2002.

WALL, Irwin M.: *The United States and the Making of Postwar France, 1945 – 1954*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991.

ZAPPI, Sylvia: “La position de Hollande sur la Turquie : entre ouverture et fermeté”, *Le Monde*, 2.5.2012.